

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN ÖZGÜVEN VE SORUMLULUK
DUYGUSUNUN AKADEMİK BAŞARI ÜZERİNDEKİ
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem ATEŞ

İstanbul
Nisan -2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN ÖZGÜVEN VE SORUMLULUK
DUYGUSUNUN AKADEMİK BAŞARI ÜZERİNDEKİ
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem ATEŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

İstanbul

Nisan -2020

ÖNSÖZ

Bu araştırmamızda, ülkemizdeki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerimizin zgven ve sorumluluk duygusunun, başarı üzerindeki rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Tez çalışmamın her aşamasında yol gösteren ve büyük emeği olan saygı değer danışmanım Doç. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU'ya şükranlarımı sunar teşekkür ederim.

İnsan yaşamının en değerli varlıklarından olan ve kadri kıymeti hiçbir zaman unutulmaması gereken, öğrenimi, işi, yaşi ne olursa olsun tek derdi çocukları olan babam İsmail ATEŞ'e, annem Fadik ATEŞ'e, ömrümü paylaştığım biricik eşi Sevgi ATEŞ'e ve yaşam enerjilerim olan kızım Hazal Nehir ATEŞ'e ve oğlum Rüzgar Toprak ATEŞ'e de ayrıca teşekkür ediyorum. Bu süreçte görüş ve öneri ile beni yalnız bırakmayan değerli hocam Sebatullah TEKİN'e de teşekkür ederim.

İstanbul-2020

ÖZET
ÖĞRENCİLERİN ÖZGÜVEN VE SORUMLULUK DUYGUSUNUN
AKADEMİK BAŞARI ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Adem ATEŞ

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

Nisan, 2020-88 sayfa

Öğrencilerin başarılarını etkileyen ve geliştiren değişkenlerin belirlenmesi ve başarıyı artırıcı çalışmaların yapılması önemli görülmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri Küçükçekmece Gülten Özaydın Çok Programlı Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 187'si (%57) kız, 125'i erkek (%38) olmak üzere toplam 312 öğrencinden oluşmaktadır. Araştırmada “Özgüven Ölçeği”, “Sorumluluk Duygusu Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarı notları bir önceki yıl karne notlarından alınmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin demografik özelliklerinin tespit edilmesinde kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların analizinde frekans ve yüzdeler, iki grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için t testi, ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için de tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bununla birlikte iki bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki rolünü incelemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu, anne-babaları birlikte olanların öz güvenlerinin daha yüksek olduğu, anne ve babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarının da özgüvenlerinin arttığı, kardeşi olmayanların özgüvenlerinin daha yüksek olduğu, sorumluluk düzeyinin cinsiyet açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, sınıf düzeyi arttıkça sorumluluk duygusunun da yükseldiği araştırma bulguları ile ortaya konulmuştur. Bununla birlikte kadınların erkeklere göre akademik olarak daha başarılı oldukları, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin akademik başarısının da arttığı gözlenmektedir. Özgüven duygusunun sorumluluk duygusuna göre akademik başarıyı daha çok yordadığı görülmektedir. Sonuç olarak akademik başarı öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygularından etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özgüven, Sorumluluk Duygusu, Akademik başarı

ABSTRACT

THE ROLE OF STUDENTS 'SENSE OF SELF-CONFIDENCE AND RESPONSIBILITY ON ACADEMIC SUCCESS

Adem ATEŞ

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

Nisan, 2020-88 sayfa

It is important to determine the variables that affect and improve students' achievements and to carry out studies to increase success. In this study, it was aimed to reveal the role of students' self-confidence and sense of responsibility on academic achievement. The research was carried out in the correlational model, one of the quantitative research methods. The data of the study were obtained from students studying in Küçükçekmece Gülten Özyaydın Multi-Program Anatolian High School. The study group of the study consists of a total of 312 students, 187 (57%) girls and 125 boys (38%). "Self Confidence Scale" and "Sense of Responsibility Scale" were used in the research. The academic success grades of the students were taken from the report cards of the previous year. In addition, a personal information form was used to determine the demographic characteristics of the students. In the analysis of the scores obtained from the scales, frequency and percentages, t test for the significance of the difference between the averages of the two groups, and one-way analysis of variance for the significance of the difference between the averages of more than two groups. In addition, multiple regression analysis was performed to examine the role of two independent variables on the dependent variable. Male students have higher self-esteem than female students, their parents have higher self-esteem, their parents have higher self-esteem, their level of self-esteem has increased, their level of responsibility has no significant difference between the groups. It was revealed with the research findings that the sense of responsibility increases as the grade level increases. However, it is observed that women are more successful academically than men, and the academic success of the students increases as the education level of the mother increases. It is seen that self-esteem predict academic success more than sense of responsibility. As a result, academic success is affected by students' self-confidence and sense of responsibility.

Keywords: Self Confidence, Sense of Responsibility, Academic success

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sayıtları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜVEN, SORUMLULUK DUYGUSU VE AKADEMİK BAŞARI.....	8
2.1.Özgüven Tanımı.....	8
2.1.1. İç Özgüven	9
2.1.1.1.Kendini Sevme.....	9
2.1.1.2.Kendini Tanıma.....	9
2.1.1.3. Kendine Anlaşılır ve Net Hedefler Koyma.....	9
2.1.1.4. Pozitif Düşünce	9
2.1.2. Dış Özgüven.....	10
2.1.2.1. İletişim	10
2.1.2.2.Kendini İfade Etme	10
2.1.2.3.Duyguları Kontrol Etme.....	10
2.1.3. Özgüven ile İlgili Kavramlar.....	11
2.1.3.1.Benlik (Öz).....	11

2.1.3.2.Özsaygı (Benlik Saygısı).....	11
2.1.3.3.Öz Yeterlilik.....	12
2.1.4.Özgüven Oluşumu ve Gelişimi.....	12
2.1.5.Özgüveni Düşük Kişilerin Özellikleri.....	14
2.1.6.Özgüveni Yüksek Kişilerin Özellikleri.....	19
2.2.Sorumluluk Duygusu.....	15
2.2.1.Sorumluluk Çeşitleri.....	16
2.2.2.Sorumluluk Duygusu Bilinci Oluşması.....	17
2.3. Akademik Başarı.....	19
2.3.1. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler.....	20
2.3.1.2.Kişisel Faktörler.....	20
2.3.1.3.Ailesel Faktörler.....	21
2.3.1.4.Eğitim Ortamı Faktörü.....	22
2.4. Akademik Başarı İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	22
2.5. Özgüven İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	24
2.6. Sorumluluk İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	31
3.1.Araştırmanın Modeli.....	31
3.2.Çalışma Grubu.....	31
3.3. Veri Toplama Araçları.....	32
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	32
3.3.2.Sorumluluk Duygusu Ölçeği.....	32
3.3.3.Özgüven Ölçeği.....	33
3.4. Akademik Başarı Notları.....	33
3.5. İşlem ve Veri Analizi.....	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI.....	35
---------------------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ.....	49
5.1.Özgüven ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları.....	49

5.2.Sorumluluk ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları.....	52
5.3.Başarı ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları.....	54
5.4. Öneriler.....	57
KAYNAKÇA.....	59
EKLER.....	72
Ek-1 Özgüven Ölçeği.....	73
Ek-2 Sorumluluk Duygusu Ölçeği.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1: Öğrencilerin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	32
Tablo 4.1: Araştırmada Kullanılan Özgüven ve Alt Ölçekleri ile Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	35
Tablo 4.2: Öğrencilerin Özgüven ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	36
Tablo 4.3: Öğrencilerin Özgüven ve Alt Ölçek Puanlarının Anne-Baba Birlikteliğine Göre t Testi Sonuçları.....	37
Tablo 4.4: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	37
Tablo 4.5: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	38
Tablo 4.6: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	39
Tablo 4.7: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	40
Tablo 4.8: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	41
Tablo 4.9: Öğrencilerin Sorumluluk Ölçeği Puanlarının Cinsiyete ve Anne-Baba Birlikteliğine göre t Testi Sonuçları.....	42
Tablo 4.10: Sorumluluk Ölçeğinin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	43
Tablo 4.11: Sorumluluk Ölçeğinin Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	43

Tablo 4.12: Sorumluluk Ölçeği Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	44
Tablo 4.13: Sorumluluk Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	44
Tablo 4.14: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete ve Anne-Baba Birlikteliğine göre t Testi Sonuçları.....	45
Tablo 4.15: Başarı Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	45
Tablo 4.16: Başarı Puanlarının Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	46
Tablo 4.17: Öğrenci Başarılarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	47
Tablo 4.18: Öğrenci Başarı Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	47
Tablo 4.19: Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	48

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde özgüven, sorumluluk ve akademik başarı tanımlamaları ve araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve problemleri ele alınmıştır.

1.1. Problem

Eğitim sürecinin temel yapı taşlarından biri de kuşkusuz öğrencilerdir. Eğitim adına yapılan çalışmaların, belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi büyük önem arz etmektedir. Öğrencilerde belirlenen davranışların kazandırılması, onların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin sağlanması gerekir. Bu nedenle öğrencilerin başarılarını artıracak ya da onların gelişimlerine engel olacak durumların belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması hayati önem taşımaktadır. Öğrencilerin okul ortamında başarılı olmaları eğitimin temel amaçlarından biridir. Bu bağlamda bu amaca ulaşmak için öğrencilerin başarıları ile ilişkili olabilecek değişkenlerin belirlenmesi, öğrencilerin başarılarını artırıcı çalışmalar yapılması önemlidir. Kuşkusuz öğrenci başarılarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu araştırma da öğrenci başarıları ile ilişkili olduğu düşünülen değişkenlerden biri özgüvendir.

Özgüven birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde tanımlanmaktadır. Felts'e göre (1988:423) bir şeyi yapabilme konusunda bireyin özüne duyduğu inanç, bireyin sorunları ile başa çıkma becerisi (Koç ve Güven, 2007), insanın kendine karşı olumlu duygular içinde olması ve kendini tüm yönleriyle kabullenmesidir (Gökkaya, 2007:15). Sosyal öğrenme kuramcısı Bandura (1997) özgüveni, bireyin kendini oldukça değerli bulması olarak tanımlarken, (Kaya, 2015:33) buna ilaveten bireyin kendisi tanımasının öz güveni oluşturduğunu ifade etmektedir.

Özgüven kavramı kişinin kendine olan güveni olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde bazı değişkenler sebebi ile kişilerin özgüven düzeyleri azalmaktadır. Özgüven kavramı kişinin kendisine duyduğu inanç ve güvendir. Özgüven kavramı bireysel ve toplumsal olarak incelenmesi gereken bir olgudur (Altıntaş, 2015: 13-15).

Yüksek özgüvene sahip bireyler kendisine inancı tam, başarı odaklı, üretken ve yaratıcı kişilerdir. Kişi kendi niteliklerinin farkındadır ve hangi işi başarıp hangi işi

yapamayacağıının bilincindedir. Kişi kendi nitelikleri doğrultusunda bir hedef çizmektedir. Kişinin öncelikle önem verdiği nokta kendi hedefleri ve istekleridir. Çevresindeki kişilerin beklentilerine göre değil kendi isteklerine göre hayatlarını şekillendirirler. Yaşadıkları problemlerle yüzleşirler ve çözüm üretmek için yeni yol arayışına girerler (Göknar, 2015: 25-28).

Özgüvenin az veya çok olması kişinin kendine olan inancını, sosyal ilişkilerini ve ailesi ile olan ilişkilerini etkilemektedir. Ailenin çocuk üzerinde uyguladığı tutum ve davranışlar çocuğun özgüven oluşumunu etkilemektedir. Otoriter veya demokratik ebeveyn tutumu özgüven oluşmasında etkindir. Özgüven duygusu kişinin okul hayatında, sosyal hayatında, akademik hayatında, iş hayatında önemli bir yere sahiptir (Feltz, 1988: 423-458).

Özgüven ile ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında özgüven kavramının çok farklı değişkenlerle ele alındığı görülmektedir. Annenin çocuğa karşı ilgili olması, çocuğun başarılı davranışlarının ödüllendirilmesi ile özgüven arasında pozitif yönde ilişki olduğu, ceza verilen çocuklarda özgüven düşüklüğü görüldüğü (Başoğlu, 2007:74), özgüven ve kaygı arasında negatif yönde ilişki olduğu, annesinde yüksek anksiyete görünen çocuklarda düşük özgüven gözlemlendiği (Göçek ,1996:96), öğretmenlerin öğrenciye dönük yaklaşımlarının öğrencilerin özgüvenlerini etkilediği (Midgley ve ark. 1989:248), özgüvenin aksiyeteden bağımsız olarak da ortaya çıkabileceği (Lundren ve Schwap, 1977:212), özgüven düşüklüğünün arkadaş ilişkilerinin iyileştirilmesi ile artırılabilceği (Fordham ve Stevenson, 1999:762) araştırma sonuçları ile ortaya konulmuştur.

İnsanlar sosyal bir çevre içerisinde hayatlarını devam ettirmektedirler ve bu sosyal çevre içerisinde diğer kişiler ile etkileşim halindedirler. Sosyalleşme de insanların ihtiyaçlarından bir tanesidir. İnsanların kendi niteliğinde ve sosyal çevre içerisinde bazı görevleri bulunmaktadır. Birey kendine olan güveni kanıtlamak ve sosyal çevre içerisinde kabul görmek ve uyum sağlamak için kendi görevlerini toplumsal bir düzen içerisinde gerçekleştirmelidir. Kişi aynı zamanda yaptığı iş sonucunda bu işin sonuçlarını da üstlenmelidir. Kişilerin bebeklik çağından itibaren yaşama uyum göstermesi gereken bazı görevler vardır. Bu görevler kişilerin gelişim dönemine ve hazırbulunuşluğuna göre değişiklik göstermektedir (Demir, 2018: 29).

Bu arařtırmada akademik başarı ile ilgili olduđu dűřünűlen bir diđer deęiřken sorumluluk duygusudur. Sorumluluk birçok bilim insanına gűre farklı řekillerde tanımlanmıřtır. Sorumluluk; kurallara uyarak bařkalarının sahip olduklarına saygı duyma (Civelek, 2006:21), bireylerin yapması gereken sorumluluklarını yerine getirmesi (Sezer, 2008: 63), kendi davranıřlarının sorumluluęunu űstlenmesi (Cevizci (1997: 625), bireylerin yapması gereken gűrevlerinin farkında olması ve bunu hayata geçirmesi (Dodurgalı, 2010: 191), bireyin yapmıř olduđu davranıřlara dűnűk hesap vermeye hazır olmasıdır Cűceloęlu (2002: 198).

Bireyin bilinçli bir řekilde kimlik oluřturması, kendi nitelięinin farkında olması, kendisine ve çevresine karřı gerçekleřtirmesi gereken gűrev ve yetkilerin farkında olması sorumluluk kavramı ile iliřkilidir. Sorumluluk bilinçli ve istendik řekilde gerçekleřmelidir. Aksi takdirde sorumluluk deęil yűkűmlűlűk gerçekleřtirilmiř olur. İnsan doęası gereęi her ne kadar űzgűr olsa da sosyal bir iliřki gereksinimi içinde oluřu ve toplum tarafından kabul edilmek için sorumluluk duygusuna sahip olunması gerekmektedir (Dodurgalı, 2010: 189-204).

Kiři kaç yařında olursa olsun sorumluluk kavramını űrenmelidir. Hayatta bařarılı bir řekilde var olabilmek için sorumluluk bilincinin kazanılması gerekmektedir. Her insanın sosyal çevreye uyum saęlayarak yařamını sűrdűrebilmesi için sorumluluk dűngűsű içerisinde yer alması gerekmektedir (Çelebi ńncű, 2002: 14-16).

Birey sorumluluk kavramını ilk olarak rol model aldıęı ailesinden űrenmektedir. Sorumluluk duygusu doęumdan itibaren var olan bir kavram deęildir ancak doęumdan sonra bebeklikten itibaren űrenilmeye bařlar. Sorumluluk kavramı çok yűnlű ve bireyi kısıtlandırmayan bir olgudur. Bebeęin ilk olarak anne babadan űrendięi sorumluluk kavramı okul, sosyal evre, akademik hayat ve iř hayatında da devamlılıęını sűrdűrmektedir. Bireyler içerisinde buldukları sosyal ortamda belli bařlı sorumluluklar űstlenmektedirler. Bu doęrultuda kiřilerde sorumluluk bilinci oluřmakta ve yerine getirmesi gereken gűrevlerin sonuçlarını űstlenmektedirler (Tařdemir ve Daęıstan, 2014: 47-71).

Sorumluluk ile ilgili arařtırmalara genel olarak bakıldıęında farklı deęiřkenlerin ele alındıęı gűrűlmektedir. Karakuř, aęlayan ve Kartal (2016:3) tarafından yapılan çalıřmada sorumluluklarını yerine getiren űrencilerin kendilerini mutlu ve gűvenilir, sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin ise kendilerini mutsuz ve bařarısız olarak

algıladıklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalarda, sorumluluk ile denetim odağı ve öğrencilerin yaş düzeyi arasında pozitif yönde korelasyon bulunduğu (Chebat, 1986:550-557), proje tabanlı sorumluluk değer öğretim yapılan deney grubunda akademik başarı ve öz bakım becerilerinin arttığı (Özerbaş ve Gündüz, 2004:520), öğrencilerin genel olarak sorumluluk becerilerini kazanma da yetersiz olduğu (Yeşil, 2003:180-181), sorumluluk duygusunun akademik başarıyı etkilediği (Pomerantz ve ark. 2011:1136) görülmektedir.

Bu çalışmada incelenen bir diğer değişken akademik başarıdır. TDK (2012) tanımlamasına göre, başarı; bireyin yetkinlik ve yetenekleri doğrultusunda oluşturduğu etkinlikler ve etkinliklerin ürünüdür. Erdoğan (2006: 95-106)'ya göre, başarı kavramı hedefe ulaşmak için gösterilen çaba ve ilerlemedir. Akademik başarı kavramı ise eğitim ortamında gerçekleştirilen derslerin durumunu belirlemek için sözlü ya da yazılı sınavlardan alınan puanlar ve not ortalaması olarak belirtilmektedir. Akademik başarı öğrencinin fiziksel, bilişsel ve duygusal olarak hazır olması ile ilişkili davranış ve değişimlerini ilgilendirmektedir. Akademik başarı ve başarı kavramı eğitim öğretim ortamında önemli bir nokta olarak görülmekte ve karşımıza çıkmaktadır. Akademik başarı, kişinin belirli bir ders veya programdan ne derece başarılı olduğunu belirlemek için yapılan puanlama veya notlandırma sistemi sonucunda oluşmaktadır. Akademik başarı derslerden alınan puanların ortalaması, karneler veya genel not ortalaması olarak düşünülebilmektedir (Arıcı, 2008). Yapılan çalışmalarda ailesine güvenli bağlanan (Jacobsen ve Hofmann, 1997: 703), anne babası ilgili ve destekleyici olan çocukların akademik olarak daha başarılı (İmeryüz, 2003 : 83- 87) görülmektedir. Yine araştırma bulgularına göre sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocukların daha başarısız oldukları (Chall,2000), annesi çalışan çocukların akademik anlamda annesi çalışmayan öğrencilere göre başarısız oldukları (Bogensneider ve Steinberg, 1994:60), özgüveni yüksek olanların akademik olarak da daha başarılı oldukları (Türkkan, 2004:6) görülmektedir.

Yukarıda verilen bilgilere istinaden öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygularını kazanması onların sağlıklı gelişimi açısından önemli görülmektedir. Bu özelliklere sahip öğrencilerin genel olarak başarıma isteklerinin yüksek olduğu kendisine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirme konusunda istekli oldukları görülmektedir. Yine verilen bilgilere ve araştırma sonuçlarına bakılarak öğrencilerin özgüven, sorumluluk duygusu ve buna ilaveten akademik başarılarını etkileyen birçok

değişken bulunmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın temel problemi de öğrencilerin akademik başarıları üzerinde özgüven ve sorumluluk duygusunun rolünü ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. Özgüven ve alt ölçekleri ile sorumluk ölçek puanlarının betimsel istatistik düzeyleri nelerdir?
2. Özgüven ve alt ölçek puanları öğrencilerin; cinsiyet, anne-baba birlikteliği, sınıf düzeyi, anne- baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin; cinsiyet, anne-baba birlikteliği, sınıf düzeyi, anne- baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Başarı puanları öğrencilerin; cinsiyet, anne-baba birlikteliği, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Özgüven alt ölçekleri ile sorumluk ölçek puanları başarı puanlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yapılan çalışmada özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolü çeşitli demografik değişkenler ile birlikte ele alınarak incelenmiştir. Bireylerin özgüvenleri ve sorumluluk duygularının akademik başarı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Özgüven düzeyi yüksek olan kişilerin kendilerine duydukları güvenin fazla olduğu, kendi iç ve dış dünyaları ile barışık ve olumlu duygular içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu bireyler diğer insanlar ile iletişim kurmada oldukça rahat ve sevecen davranışlar sergilemektedirler. Kişinin özgüven eksikliği yaşaması durumunda ise kendine güvenin az olması, kişinin kendinden şüphe duyması, eleştiriler karşısında çekimser ve alıngan olması, başarısız olma ve

sevilmeme korkusu yaşamasına sebep olabilmektedir. Bireyin özgüven düzeyinin yüksek olması kişiye bazı yararlar sağlayabilmektedir. Bu bireyler kendi potansiyellerinin farkında oldukları için yaşadıkları olumsuz durumda dahi ümitsizlik yaşamayan her zaman bir çözüm yolu arayan, güç durumların üstesinden gelebilen, öz saygıları yüksek olan kendilerine ve çevresine değer veren kişilerdir. Özgüven düzeyleri yüksek olan kişilerde karşı cins ve sosyal çevresi ile sağlıklı ilişkiler geliştirebilmektedir. Bu durum aynı zamanda kişinin akademik ve iş hayatına da yansiyarak olumlu sonuçlar doğurabilmektedir (Doğan, 2006).

Sorumluluk davranışı kişilerce övülmekte ve destek görmektedir. Sosyal çevre kişinin sorumluluk sahibi bir birey olmasını övmektedirler. Sorumluluk sahibi olmayan kişiler ise diğer kimseler tarafından eleştirilmektedir. Sorumluluk eğitimine ilişkin eğitim ve çalışma programlarının daha çok yapılması beklenmektedir. Sorumluluk bilinci yeterince oluşmayan kişilerin akademik başarılarına etkisi bu çalışmada gözlenmek istenmiştir. Yapılması gereken işleri ve görevli zamanında ve niteliğe uygun şekilde yerine getiremeyen bireylerde sorumluluk duygusunda eksiklik olduğu söylenebilmektedir.

Öğrencinin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından kendini başarılı hissetmesi önemlidir. Araştırmanın problem kısmında da görüldüğü gibi akademik başarı ile ilişkili birçok değişken bulunmaktadır. Bu çalışmada da öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygularının akademik başarı ile ilişkisi, özgüven, sorumluluk ve akademik başarı ile ilişkili demografik değişkenler ortaya konulmuştur. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin başarısını geliştirmeye dönük çalışma yapan eğitimcilere, program geliştiricilere önemli veri kaynağı olacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmaya katılan örneklem grubunun ölçekleri cevaplandırma esnasında herhangi bir etki altında kalmadan, gerçeği olduğu gibi yansıtan cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.
2. Öğrencilerin akademik başarı notları Milli Eğitim Bakanlığının 28/10/2016-29871 RG Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine uygun olarak hesaplandığı varsayılmaktadır (Öğrencinin sınıf geçmesi; sınıf düzeyine göre almış

olduğu tüm derslerden aldığı notların iki dönem puan ortalaması 100 üzerinden 50 ve üzeri olması gerekiyor).

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Yapılan araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır
2. Araştırmanın verileri tek bir devlet lisesinden elde edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları araştırmaya alınan okuldaki öğrencilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu araştırmanın temel kavramlarına aşağıda yer verilmiştir.

Özgüven: Kişinin kendisine karşı hissettiği güven duygusudur. Kişi kendisine hissettiği güven duygusunu çevresindeki kişilere de yansıtmaktadır. Özgüven duygusu kişinin hedef odaklı ilerlemesini, kolaylıkla karar verebilmesini, kişiler ile etkileşim halinde olmayı ve kendini geliştirmeyi sağlamaktadır (Mckay ve Fanning, 2016).

Sorumluluk: Çocukların ilk olarak ebeveynlerinden öğrendikleri, daha sonra akran çevresinden, okuldan ve toplum içerisinde gerçekleştirdiği değerler bütünüdür. Sorumluluk kişinin özgür iradesi ile bilinçli şekilde gerçekleştirdiği bir olgudur (Yontar ve Yurtal, 2009).

Akademik Başarı: Eğitim ortamında gerçekleştirilen, öğrencilerin belirli bir derse ilişkin başarısının puan ve not ile değerlendirilerek öğretmenler tarafında geri bildirim verilen, bilgi ve becerilerin değerlendirilmesidir (Erdoğdu, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜVEN, SORUMLULUK DUYGUSU VE AKADEMİK BAŞARI

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan özgüven, sorumluluk duygusu ve akademik başarı ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Özgüven Tanımı

Özgüven kavramı insanların davranışlarını ve tutumlarını yansıtan önemli bir olgudur. Kişinin kendi benliğine karşı olumlu duygu ve düşünce içinde olması, içinde bulunduğu durumu en iyi şekilde değerlendirebileceğine olan inanç, kişinin kendinden memnun olma durumu, olumlu ve olumsuz yönlerinin bilincinde olması, kendini kabul etmesi gibi durumları barındıran bir olgudur (Gökkaya, 2017: 16-28).

Bir başka tanıma göre özgüven kavramı, kişinin kendisi ile ilgili olumlu, iyi duygu ve düşüncelere sahip olmasıdır. Bireyin kendisinden memnun olma sonucunda çevreyi de memnun etme başarısıdır (Şahin, 2016: 43).

Bandura (1997) yaptığı tanıma göre, bireyin kendisini değerli bulması özgüveni oluşturmuştur. Feltz (1988: 423-458) yaptığı tanıma göre ise, bireyin bir iş doğrultusunda amaca yönelik bir karara varması ve bu amacı başarılı bir şekilde gerçekleştireceğine yönelik oluşan inançtır.

Özgüven, insanın hayatında var olan önemli bir yapı taşıdır. Birey özgüven doğrultusunda hedeflerinde ilerlemekte ve kararlarını uygulamaktadır. Özgüven sürekli bir şekilde ilerleyebildiği gibi geçici bir süreç de olabilmektedir. Kişinin kendini değersiz hissetmesi, başarı odaklı ilerleyemeyeceği korkusu kişinin hayatında olumsuzluklar yaratır. Kişi, diğer canlılardan farklı olarak kendini tanır ve kendinin farkına varır. Bu hususta anlam arayışı içine girmektedir (Kaya, 2015: 21).

Yapılan başka bir araştırmada özgüven kavramı başarıya ulaşma isteği, çevreden kabul görmek için kendini kanıtlama ihtiyacı olarak nitelendirilmiştir (Kocaarslan, 2009: 19).

Lindenfield (1997) yaptığı çalışmaya göre özgüveni iki kısma ayırmıştır.

2.1.1. İç Özgüven

İç özgüven kavramı kişinin kendine duyduğu sevgi ve saygı ile ilişkilidir. Kişi kendisi ile barış halindedir. İç özgüveni oluşturan kavramlar bireyin kendisinden hoşnut olması, kendini sevebilmesi, hedefler doğrultusunda ilerleyebilmesi ve olumlu açıdan duygu düşünce oluşturabilmesidir. Birey kendini sevebilmesi ve saygı duyabilmesi için öncelikle kendisinin farkında olması kendisine inanması gerekmektedir. İnsan kendini sevdiği müddetçe başarı ve güven oluşturabilmektedir. Bunun sonucunda da hedefe emin adımlarla ilerlemektedir. İç özgüven kavramı 4 alt boyutta incelenmiştir.

2.1.1.1. Kendini Sevme

Bu kategorideki kişiler kendilerini sevmektedirler ve kendilerine değer vermektedirler. Bir hedefi başarı ile gerçekleştirdiklerinde takdir ve tebrik kelimeleri duymaktan hoşnut olmaktadırlar. Çevre ile olumlu bir ilişki içinde olan bu bireyler toplum tarafından kabul edilmekten onur duyarlar. İlgi görmek isterler ve çevreye karşı iyi niyetli yaklaşırılar.

2.1.1.2. Kendini Tanıma

Bu kişiler kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerinin farkındadırlar. Hangi koşulun üstesinden gelip hangisinin üstesinden gelemeyeceğinin bilincindedirler. Yapamayacakları bir durum söz konusu olduğunda bunları dile getirmekten çekinmezler ve kendilerini olduğu gibi kabul ederler. Olumlu ve olumsuz eleştirilere açık bu bireyler gereksinim duyduklarından yardım istemekten kaçınmazlar.

2.1.1.3. Kendine Anlaşılır ve Net Hedefler Koyma

Bu bireyler kendilerine bir hedef çizerler ve o hedef doğrultusunda ilerlerler. Başarıya ulaşmak için bireysel çaba sarf ederler. Eksikliklerinin ve hani konu üzerinde daha fazla durmaları gerektiğinin farkındadırlar. Karar alma ve uygulama konusunda istikrarlıdırlar.

2.1.1.4. Pozitif Düşünce

Bu kişilerin yaşama dair her zaman inançları ve umutları vardır. Hayata olumlu bir çerçeveden bakarak güzel bir yaşamın onları beklediğini düşünürler. Aynı zamanda bu kişiler değişime inanırlar ve başarıya ulaşmak için değişimin olmasını gerektiğini savunurlar. Hayatta her problemin mutlaka bir cevabı, çözümü olduğunu düşünürler ve çözüme ulaşmak için çabalarlar.

2.1.2. Dış Özgüven

Dış özgüven kavramı bireyin çevre ile ilişkisini içermektedir. Çevreye karşı kendisinden hoşnut olan birey dış özgüvene sahiptir. Dış özgüvende söz konusu olan kavramlar, iletişim becerileri, duygu ve düşünce düzenlemeleridir. Lindenfield (1997) dış özgüveni 3 alt boyutta incelemiştir.

2.1.2.1. İletişim

Bu kişiler iletişim konusunda özverili bireylerdir. Gerektiğinde söz sahibi olup konuşmayı ve gerektiğinde karşısındaki kişiyi dinlemeyi başarmaktadırlar. Vücut dilini oldukça iyi kullanan bu bireyler aynı zamanda çevresinden aldıkları uyarıların mantıklı bir şekilde dinler ve incelerler. Topluluk önünde konuşmaktan çekinmezler.

2.1.2.2. Kendini İfade Etme

Bu kişiler kendilerini açık bir şekilde ifade edebilirler. Kendini ve çevresini anlama konusunda oldukça başarı gösterirler. Hangi konularda nitelikli olduklarının bilincindedirler. Karşılıklı iletişim halinde iken kendisini rahatlıkla ifade edebilmekte ve karşısındaki kişi veya kişileri de dinleyerek anlama çabası gösterirler. Çevresinin olumlu yönlerini dile getirir ve kendisinde bulunan olumlu yönlerin de çevresindeki kişiler tarafından ifade edilmesini isterler. Hoşnut oldukları veya olmadıkları bir durumu açık sözlülükle ifade edebilirler.

2.1.2.3. Duyguları Kontrol Etme

Bu kişiler olası durumlara karşı olması gereken tepkileri yansıtır ve duygu düşüncelerini kontrol altına alırlar. Olumsuz tecrübeler yaşadıklarında bu durumun onların başarısını etkilemeyeceğinin farkındadırlar. Hatalardan ders çıkarır ve başarmak için çabalamaya devam ederler. Olumsuz bir süreç yaşadıklarında bu durumların geçici bir süreç olduğunun farkındadırlar. Duygu ve düşüncelerini mantık çerçevesinde yansıtır ve çevre ile ilişkilerinde mutlu olmak isterler.

2.1.3. Özgüven ile İlgili Kavramlar

2.1.3.1. Benlik (Öz)

Benlik kavramı, kişinin kendisini anlayabilmesi, değerlendirebilmesi gibi kavramları kapsamaktadır. Çevre ile etkileşim halinde olan birey kendi benliği ile ilgili olumlu ve olumsuz duygu düşüncelere sahip olabilmektedir. Kişi hoş gitmeyen bir durum ile karşı karşıya kaldığında endişe yaşamaktadır. Bireyler tecrübe edinilen bu yaşantı sonucunda, zorlukların üstesinden gelinebileceğine dair inanç oluştururlar. Olumsuz yaşantılar ortaya çıktığı durumda kişiler ilk olarak olumsuz düşüncelere kapılmaktadır. Kişinin kendine olan güveni sonucunda olumsuz düşünceler değiştirilebilmektedir. Benlik kavramı, bireyin öngörülü bir şekilde ileriki yaşantılarını nasıl olumlu sonuçlandırabileceği ile ilişkilidir. Kişinin benlik kavramı tam olarak oluşmamış ise bazı konularda çekingenlik hissine kapılabilir ve başarısızlık yaşayabilmektedir. Bu durum da kişi ve kişilerle olan ilişki sürecini olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Okyay, 2012:3).

Kuzgun (2000: 35) yaptığı araştırmasında benlik kavramını kişinin doğumdan itibaren var olan olgusunun dış kaynaklı etkilenmesiyle yeni bir bütün haline gelmesi olarak tanımlamıştır. Yörükoğlu (1993: 15-17) yaptığı çalışmada ise benlik kavramını kişinin kendi iç dünyasını algılaması ve kendi benliğini keşfetmesi, bulması olarak tanımlamıştır.

2.1.3.2. Özsaygı (Benlik Saygısı)

Öz saygı kavramı, kişinin kendisine her durum ve koşulda duyduğu saygıdır. Kişinin olumlu ve olumsuz şartlarda kendi benliğine karşı olası karşılanan tutum ve

davranışların bütünüdür. Öz saygı kavramı ergenlikte özellikle oldukça büyük önem göstermektedir. Bireyin ebeveynleri, arkadaşları, sosyal hayatı, öz saygıyı etkilemektedir. Özellikle ergen bireylerde gelişim döneminden kaynaklı oluşan kendilerini yargılama söz konusudur. Ergen bireyler dışsal kaynaklı uyaranlara bağlı olarak benlik saygılarını geliştirmektedirler. Benlik saygısı, kişinin kendi benliğine gösterdiği saygı olarak betimlenmektedir. Öz saygı olumlu ve olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalındığında kişinin baş etme temelini oluşturur. Bu durum doğrultusunda hedefe ulaşmak için başarıyı güdüler. Öz saygı kişinin kendi duygu ve düşüncelerine saygı göstermesi ve değer vermesidir. Kişinin yaşadığı duyguları anlamlı şekilde ifade edebilmesidir (Altıntaş, 2015: 13-15).

Çelik (2014: 8) yaptığı tanıma göre, öz saygı kişinin kendini olduğu gibi kabul etmesi ve kendine değer vermesi, saygı göstermesi, kendine güveni olması ve kendisini olduğu gibi değerlendirebilmesidir. Duygusal, zihinsel ve fiziksel değişim sürecine giren bireyler bu süreçleri başarılı bir şekilde atlattıklarında benlik saygıları sağlıklı bir şekilde oluşur. Kişinin kazandığı öz saygı kavramı kendisine yöneliktir ve özeldir. Benlik saygısı kişinin kendi güdüsünü oluşturmada önemli bir etkidir. Kişi özellikle ergenlik çağında kendi değer yargısını oluşturabilmek için çevredeki diğer bireyler ile kıyaslama yapmaktadır.

2.1.3.3. Öz Yeterlilik

Öz yeterlilik bireylerin içinde bulunduğu durumlar sonucunda kendisinin gösterdiği yeterlilik davranışdır. Bandura (1986: 54) yaptığı tanımda öz yeterliliği, kişilerin amaçlanmış başarılı bir sonuca erişebilmeleri için eylemi gerçeğe dönüştürme ve yeterliliğini gösterme olarak betimlemiştir. Öz yeterlilik, insanın bir işi gereklilikleri doğrultusunda başarılı bir şekilde gerçekleştirmeye dair duyduğu inançtır.

Öz yeterlilik bir durum sonucunda oluşmaktadır. Kişinin gerçekleştirmek istediği hedef için gereksinim duyduğu özveri ve beceriye sahip olup olmadığını değerlendirmesidir. Benlik ise genelliği kapsamaktadır (Acuner, 2012: 27).

2.1.4. Özgüven Oluşumu ve Gelişimi

Doğumdan itibaren var olan psikososyal gelişim sürecinde temel güven duygusu gereksinimi oluşmaktadır. Bebeğe ve çocuğa gösterilen ilgi, sevgi, şefkat, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve bu davranışların tekrarlanması çocuğun özgüven

duygusunu geliştirmektedir. Bebeğin anne babası veya temel bakımını karşılayan kişi ile olumlu ve sağlıklı ilişkiler geliştirmesi yetişkinlik çağında zguvenli bir birey olabilmesi için oldukça önem arz etmektedir. Aydın (2013: 18) yaptığı çalışmada, bebeğin gelişim döneminde temel gereksinimlerini karşılayan bakım sağlayan kişi ile guven duygusu geliştirilmesi, olumlu benlik arayışı ve öz yeterliliğe sahip olmasını sağlayacağını tespit etmiştir.

Kişide zguven oluşumu bebeklikten itibaren başlamaktadır. Doğundan itibaren zguven duygusunun oluşumu kişilik gelişimi açısından son derece önem göstermektedir. Bebeklik ağı temel guven oluşumu ve guvensizlik ile ikiye ayrılmaktadır (Göknar, 2010: 35).

Bebeğin doğundan itibaren ilk guven duyduğu kişi annesidir. Emzirme ile başlayan guven duygusu daha sonrasında bebeğin çevresine ve diğer kişilere guven duymasıyla ilerler. Böylece zguvenin ilk adımları atılmış olur. Bebek ilk olarak anne baba veya temel ihtiyaçlarını karşılayan kişi ile etkileşim halindedir. Bu dönemde bebeğin duygusal ve fiziksel temel gereksinimlerinin karşılanması oldukça önemlidir. Bebeğin ihtiyaçları karşılandığı sürece guven duygusu gelişim gösterir. Temel ihtiyaçları karşılanmadığında ise guvensizlik oluşmaktadır. Bu durum sonucunda bebek yetişkinlik yaşlarında bağımlı veya öz yeterliliği olmayan zguveni düşük bir birey haline gelebilmektedir. Ebeveynlerinden ve çevresinden yeterince ilgi alamayan ocuk bu durum sonucunda kendini sulayabilmekte ve kendini yetersiz görebilmektedir. İlerleyen yıllarda ise aşağılık kompleksi oluşabilmektedir. Dolayısıyla ocuk çevresine ve kendine karşı guvensizlik duygusu içerisine girmektedir (Ezmeci, 2012: 57).

Bebeğin guven duygusunun gelişebilmesi için istendik ve sürekli şekilde temel ihtiyaçlar karşılanmalıdır. Bebeğin bakım vereni oldukça sık bir süreçte değişiyorsa tutum ve davranışlarında tutarlılık yoksa guven duygusu kazanımı oldukça zorlaşmaktadır (Bacanlı, 2004: 23). Lauster (2010: 29-30) yaptığı çalışmasında zguvenin doğuştan kazanılan bir özellik olmadığını zamanla kazanıldığını belirtmiştir. Yaşam boyunca karşılaşılan guven ve guvensizlik duyguları zguveni oluşumunda etkendir. Yaşanılan olumsuz tecrübeler zguven oluşumunu zedelemektedir.

2.1.5. zguveni Düşük Kişilerin zellikleri

Özgüveni düşük kişiler ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında farklı etkenler olduğu görülmektedir. Fennel (2017: 58-62) yaptığı çalışmasında düşük özgüven olmasının sebeplerini aşağıdaki gibi belirtmiştir.

- Öz değer
- Öz Saygı
- Öz imaj
- Kendilik Algısı
- Benlik Kavramı
- Kendini Kabul
- Öz Yeterlilik
- Kendine Güven

Bu maddeler kişinin kendisini nasıl gördüğü ve kendisine verdiği değeri belirtmektedir. Özgüven eksikliği konusu kişinin kendi hakkında düşündüğü değer yargılarıdır.

Özgüven eksikliği yaşayan kişiler kendilerini diğer insanlar ile kıyasladıklarında değersiz ve başarısız görmektedirler. Çevresindeki diğer kişiler tarafından reddedilme endişesi yaşadıkları için ilişki kurmakta zorlanmaktadırlar. Yaşanılan durumlardan kolaylıkla etkilenmekte ve olumsuz duygular içerisine girmektedirler. Çoğunlukla diğer insanlara karşı bağımlı kişilik göstermektedirler (Kurtuldu, 2007: 58-66).

Düşük özgüvene sahip kişiler bir işi yapabilecekleri niteliklere sahip oldukları halde yapamayacaklarını veya yapsalar bile başarısız olacaklarını düşünüp işi yapmaktan vazgeçebilir ya da isteksizlik gösterebilirler. Bu kişiler kendilerinin ve niteliklerinin farkında değildirler. Farklı bir ortama girdiklerinde ve yeni insanlar ile tanıştıklarında tedirgin olabilmektedirler (Lindenfield, 1997).

Özgüveni yeterince oluşmamış kişiler kendilerini çevresindeki diğer kişiler ile karşılaştırmakta ve kendini yetersiz eksik hissetmektedirler. Bu kişilerin kendilerine karşı saygıları oldukça azdır ya da hiç yoktur. Çekingen davranış gösterebilirler. Farklı bir ortamda kendini rahatça ifade edememekten endişe duymaktadırlar. Başarılı olamama kaygısı yaşarlar. Bu kişiler için sosyal yaşantıda, ilişkiler sorunlar

var olabilmektedir. Aynı zaman düşük özgüvene sahip bireyler psikolojik olarak olumsuz yaşantıya sahiptirler (Pişkin, 2003: 33-35).

2.1.6. Özgüveni Yüksek Kişilerin Özellikleri

Özgüveni yüksek olan bireyler, kendini rahatça ifade edebilmekte, duygusal açıdan ilişki kurabilmekte, öncelikle kendini ve daha sonrasında başkalarını olduğu gibi kabul edebilmekte, eksik olan yönlerini görebilmekte ve bu yönlerini tamamlayabilmek için çaba harcamakta, kendisine ve çevresindeki diğer kişilere hedefler doğrultusunda ilerleyebilmek için cesaret verebilmektedirler. Bu kişiler, başka insanların kendileri hakkında ne düşündüğüne çok fazla önem vermezler. Önemli olan ilk olarak kendilerinin ne düşündüğüdür. Özgüveni yüksek olan bu kişilerin benlik saygıları arttığı için kendileri ile barışık ve uyum içerisindedirler (Lauster, 2010: 41-45).

Özgüven duygusu yeterince gelişen kişiler bir amaç için çalışırken ellerinden gelenin en iyisini yapmak isterler. Başarıya ulaşana kadar pes etmezler. Bu kişiler yapmak istedikleri işi istedikleri nitelikte veya zamanda yapamadıklarında bahane yaratmak yerine neden başarılı olamadıklarını araştırır ve başarıya ulaşmak için yeni çözümler üretirler. Bu kişiler olumsuz tecrübeler yaşadıklarında bu durumlardan ders çıkarırlar. Karşılaştıkları sorunlarla öncelikle tek başına çözüme ulaşmayı hedeflerler, tek başına çözemediklerinde ise yardım istemekten çekinmezler (Lindenfield, 1997).

2.2. Sorumluluk Duygusu

Değerler konusunda sorumluluk kavramı ele alındığında insan hayatında büyük bir önem arz etmektedir. Sorumluluk duygusu bireyin hayatının her döneminde var olmaktadır. Kişinin yapacağı işlerin üstesinden gelebilmek için bir sorumluluk oluşturması ve bu sorumluluğun bilincinde olması gerekmektedir. Sorumluluk aynı zamanda kişinin kendi yapacaklarının farkında olması ve diğer kişilerin varlığını kabul etmek onlara saygı duymaktır (Eren, 2011: 5-9).

Sorumluluk duygusunu önemli bir duygu olarak tanımlayan Başaran (2005: 18-21), bir işi yapabilme, yapmak için çaba gösterme, elinden geleni layığıyla gerçekleştirme ve gerektiğinde yaptığı işin sonuçlarının açıklamasını yapma gibi bir duygu olduğunu belirtmiştir.

Bireysel olarak sorumluluk kişinin kendine ve kendi benliğine yönelik sorumluluk bilincinin oluşması ve değerlendirilmesidir. Kişinin bireysel sorumluluk sahibi olabilmesi için, üretken, cesaretli, özgüven düzeyi yüksek kişiler olası gerekmektedir. Kişinin kendi bireysel sorumluluğunda yaptığı hataları ve doğacak sonuçları açık bir şekilde kabul etmesi gerekmektedir (Hamilton ve ark., 1988: 65-80).

Sorumluluk kişinin yaptığı işi ve yaptığı işin sonuçlarını üstlenmesidir. Kişinin kendine olan güveninin ve başkalarının kişiye duyduğu güveni boşa çıkarmama olarak da tanımlanabilmektedir. İnsanların bireysel, toplumsal, örgütsel çerçevede yaptıkları görevleri ve yaptıklarının sonuçlarını kabullenmesi, gerektiğinde olumsuz sonuçlarını düzeltmesi ve kendinin farkında olmasıdır (Özen, 2009: 15-18).

Sorumluluk bilinci çocukluk yaşlarında başlar ve yaşamın ilerleyen yıllarında da devamlılığını sürdürmektedir. Çocuğun yaşına, bilişsel ve gelişim düzeyine göre sorumluluk vermek doğru bir tercihtir. Çocuğun kendi oyuncaklarını toplaması, yatağını toplaması, kendi yemeğini yemesi gibi çocuğun bilişsel ve gelişimsel düzeyine uygun sorumluluklar verilebilir. Çocuğun sorumluluk bilinci ile yetişmesini çocuğun öz saygısını ve kendine olan güvenini arttıracaktır (Yavuzer, 2006: 62).

Sorumluluk kavramı kişinin kendi rızası ile gerçekleşen, dış kaynaklı etkenlerin zorlaması ile olmayan bir durumdur. Sorumluluk duygusu sadece akli dengesi yerinde olan ve bilinçli kişilerce gerçekleştirilebilen bir kavramdır. Ödül ve ceza gibi etkenlerle yapılan davranışlar sorumluluk duygusu içerisinde ele alınmamalıdır (Metin, 2006: 33-48).

Yalom (2001: 55-56) sorumluluk duygusunu güven veren ve sorumluluk almanın bilincinde olan kişilerde bulunan duygu olarak tanımlamıştır. Sorumluluk farklı konulardan ele alınabilmektedir. Bunlar yasal sorumluluk, ahlaki sorumluluk, iş sorumluluğu gibi konulardır.

İnsan toplum içerisinde diğer kişilerle bir etkileşim halinde olmakta ve çevre tarafından oluşan etmenlerle sorumluluk duygusu taşımaktadır. Kişinin yaşı, gelişimi, eğitim düzeyi, cinsiyeti gibi demografik değişkenlerine sorumluluk bilinci gelişmektedir. Bireyin yapabileceğinin üzerinde sorumluluk beklentisi içine girilmesi

doğru bir davranış değildir. Kişinin yaşına, gelişim düzeyine ve niteliklerine uygun sorumluluk verilmesi önerilmektedir (Yavuzer, 2004).

Kant'a göre sorumluluk kavramı ve yükümlü olma durumu farklı kavramlardır. Kişinin kendi isteği dışında hukuksal bir dayanak sonucunda bir eylemi gerçekleştirmesi yükümlülük olarak adlandırılmaktadır. Bu durum doğrultusunda kişi yaptığı işte sorumlu değil yükümlü olmaktadır. Eğer birey yükümlü olduğu bu eylemi gerçekleştirmez ise hukuksal açıdan yasa o kişiye yaptırım gücünü uygulayacaktır. Birey ancak kendi rıza ve isteğiyle, özgür iradesiyle gerçekleştirdiği davranışlardan sorumludur. Bu bağlamda sorumluluk kavramı kişinin hür bilinci ve isteği doğrultusunda eylemi gerçekleştirme ve yaptığı işin sonuçlardan sorumlu olma olarak adlandırılmaktadır (Töle, 2005: 4-16).

2.2.1. Sorumluluk Çeşitleri

Sorumluluk duygusu farklı kişiler tarafından farklı yorumlarla ele alınmasından dolayı sorumluluğun belli başlı bazı çeşitleri ortaya çıkmıştır. Literatür taraması yapıldığında sosyal sorumluluk, akademik sorumluluk, dini sorumluluk, yasal sorumluluk, ortak sorumluluk ve kişisel sorumluluk olarak 6 türde incelenmiştir (Şahan, 2011: 19).

Gündüz (2014: 48-50) yaptığı çalışmasında ise sorumluluk kavramını ulusal, sosyal, ortak ve kişisel sorumluluklar olarak 4 şekilde incelemiştir. En çok ele alınan sorumluluk türleri ise bireysel sorumluluk ve sosyal sorumluluk kavramlarıdır.

Douglass (2001: 45-50) yaptığı çalışmasında sorumluluk kavramını 5 şekilde incelemiştir.

- Kişi yaptığı her iş için kendisi sorumludur ve yaptığı işin sonuçları olumsuz olursa bu sonuca katlanmalı ve düzeltmek için elinden geleni yapmalıdır.
- Kişi kendi yaşantısından kendisi sorumludur ve başka bireylerden kendi sorumluluğunu almasını beklememelidir.
- Kişi kendi çevresine ailesine sorumluluk bilinci ile yaklaşmalıdır.
- Kişi kendisine ve topluma destek olmalı ve sorumluluklarını yerine getirmelidir.

- Kişi doğa ve dünya için sorumluluk duygusu taşımali ve sevgi ile yaklaşıp korumalıdır.

2.2.2. Sorumluluk Duygusu Bilinci Oluşması

Hayatın verimli bir şekilde ilerleyebilmesi için ihtiyaç duyulan sevmeye sevilme, saygı gösterme ve saygı görme, doğruluk ve dürüstlük kavramları gibi sorumluluk kavramı büyük önem taşımaktadır. Çocuk ilk olarak sorumluluk duygusunu ailede öğrenmekte daha sonra okulda ve diğer sosyal çevrelerde sorumluluk duygusunu geliştirmektedir. Bu bağlamda çocuk için sorumluluğun ilk temellerinin atıldığı yer ailedir (Stanley, 2009: 61-63).

Sorumluluk bilincinin oluşturulması emek isteyen ve uzun vadede gerçekleştirilebilecek bir kavramdır. Eğitim öğretim ortamında uzun süreli bir düzen oluşturulması çocukta kalıcı sorumluluk bilincini oluşturmada katkı sağlamaktadır. Sorumluluk davranışı oluşturmada çocuğa sözlü veya fiziksel ceza yerine, istenmeyen davranış bilincini oluşturmak ve hoş giden davranış sonra pekiştirecek doğru bir davranış olmaktadır (Özyürek, 1998: 13).

Çocukların kendi kendilerine sorumluluk oluşturması oldukça zor bir süreçtir. Bu süreçte ilk görev ailelere düşmektedir. Aileler çocukların gelişim dönemlerine ve hazır bulunuşluklarına göre çocukların yapabileceği sorumluluklar vermelidirler. Yapılan araştırmaya göre çocuğun sorumluluk kazanabilmesi için ailenin tutarlı ve dengeli olması gerekmektedir. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip anne ve babalar çocuklarına sorumluluk bilinci oluşturmada başarı göstermektedirler. Sorumluluk bilincinin oluşturulabilmesi için 3 aşama gerçekleştirilmelidir. Bunlar; belirli bir düzen oluşturmak, sorunu çözebilmek ve yapılan işin sonuçlarına katlanmak. Tutarlı davranışlar sergileyen anne ve baba çocuğun yapması istediği davranış üzerinde belirgin bir düzen oluşturmalıdır, ardından çocuğun sorunlarını çözebilmesi ve yapması gereken işlerin üstesinden gelmesi gerekmektedir. Son olarak çocuk, yapması gereken davranışları gerçekleştirmedi ise bu durumun sonuçlarına katlanmak ve düzeltmek için çabalamak zorundadır (Polat, 2016: 24-25).

Eğitim ve öğretim ortamında özgün olma ve yaratıcı tercihlere daha çok önem verilmektedir. Bu eğitim ortamında gerçekleştirilmesi belirlenen hedefler arasında

bilişsel ve duyuşsal becerilere yer verilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda yurt dışında birçok ülkede yaratıcı yazı dersleri verilmektedir. Burada asıl belirlenen hedef bireyin yaratıcı yönünü ortaya çıkarmaktır. Kişi başarı sağladığında kendisine olan özgüveni gelişmekte ve kendine olan inancı artmaktadır. Bu bağlamda yapabileceği sorumlulukları daha çok sahiplenici bir davranış gösterebilmektedir (İpşiroğlu, 2006: 34).

Sorumluluk bilinci küçük yaştan itibaren oluşmalıdır. Bu nedenle aileler ve eğitim sektöründe çalışan kişilere çok fazla iş düşmektedir. Bireyler ocuklara, öğrencilere sorumluluk bilinci aşılayabilmek için tüm gayreti göstermelidirler.

Sorumluluk bilinci oluşan kişilerde mesleki, akademik, okul başarısı gibi başarılar sağlanır. Hayatın farklı dönemlerin çeşitli bahanelerin arkasına sığınılabılır. Kişi niteliğini gerçekleştirebilmek için sorumluluk bilincinde olmalıdır. Kişi bahaneler üretmediğinde sorumluluk duygusu oluşmaya başlamıştır. Kişi kendi kararlarından sorumludur ve kişi kendi hayatının denetimini ele alabilmektedir (Rıfenbary, 2010: 46).

Sorumluluk kavramı bebek dünyaya gözünü açar açmaz oluşan bir duygu değildir. Ailenin de desteklemesi ile uygun şartlar oluşturularak sorumluluk duygusu kazandırılabilir (Yurtal ve Yontar, 2007: 147). Bakanay (2007) açıklamasına göre, sorumluluk duygusu kazandırılması hayatın ilk yıllarından itibaren ailelerin veya bakım verenlerin yardımı ile oluşturulmalıdır. Birçok konuda olduğu gibi sorumluluk kavramı da ilk olarak rol model olan anne ve babadan öğrenilmektedir. Daha sonrasında çevredeki diğer bireyler tarafından da öğrenilir.

Sorumluluk bilincinin oluşmasında çocukluk ve erinlik dönemi kritik olarak görülmektedir. Özellikle erinlik döneminde bireyin gelişim sürecini tamamlaması sorumluluğa adım atmada önemli bir etkidir (Dodurgalı, 2010: 189-204).

2.3. Akademik Başarı

Akademik başarı ifadesi, okul ortamında, yüksek ğretim kurum sınavlarında, belirli bir dersin yazılı veya sözlü sınavlarında öğretmenler veya ilgili kişiler tarafından notlandırılması olarak tanımlanmaktadır. Başarı gösterememe durumu ise bireyin alması gereken puanı alamaması ve kişinin gerçek niteliği ile yaptığı işlerin uyuşmamasıdır (Sarier, 2016: 609-627).

Eğitim ğretim ortamında gösterilen çabalar akademik başarıyı arttırmak içindir. Yapılan araştırmalarda akademik başarıyı etki eden etmenler incelenmiş ve ğrenci, öğrencinin ailesi ve öğrencinin eğitim ortamı akademik başarıyı etkilediği gözlenmiştir. Bu faktörler tek tek incelenmesi gerektiği gibi üç bir arada olarak da ele alınmalıdır (Aydın, 2010: 73).

Adler (2014)'e göre birey başarı göstereceği inancı taşımıyorsa, yaptığa işe niteliği olsa bile olumsuz otomatik düşünceleri nedeni ile başarısızlık gösterebilmektedir. Başarısızlık durumu kişinin yetersizlik duygusu içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Kişinin neden başarısız olduğu araştırılmalı ve bu durumu iyileştirmeye yönelik çözümlemelere gidilmelidir.

Bireyin akademik başarısını etkileyen birçok faktör olduğu için akademik başarı kavramı çok yönden incelenmelidir. Başarıyı etkileyen faktörler arasında en çok önem gösterenleri ebeveyn tutumları ve davranışları, eğitimci kişilerin tutum ve davranışları ve öğrencilerin kendi bireysel özellikleri olarak bilinmektedir (Underwood, 2011: 65-72).

Yurt dışında yapılan bir araştırmaya göre başarısızlığın nedenleri incelemiş ve kişilerin ebeveynleri ve öğretmenleri ile sağlıklı ilişkisi kuramaması, ebeveynlerin boşanması ve vefatı, ailesel sorunlar, yetersizlik problemleri, sosyoekonomik koşulların elverişsizliği, motivasyon düşüklüğü, düşük zgven, kişinin temel gereksinimlerinin yeteri oranda karşılanmaması gibi sorunlar olduğu bulunmuştur. Ayrıca din, dil, ırk ayırımından ötürü ötekileştirme, fiziksel veya zihinsel bir bozukluk da akademik başarıyı etkilemektedir. Akademik başarı öğrencilerin karneleri, sınav puanları veya genel not ortalaması olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin niversiteden mezun olduktan sonra iş bulabilmesi içinde daha yüksek bir pozisyona geçebilmesi akademik başarı göstergesi olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin niversite hayatlarında aldıkları eğitim ve eğitim kalitesi mezun olduktan sonraki süreçte öğrencilerin kariyerlerine katkı sağlayacaktır. Yapılan araştırmalar sonucunda bireyin iş bulabilmesi, terfi alması ve mesleki doyum ile birlikte yeterlilik kazanması akademik başarının bileşenleri olarak belirtilmiştir (Kuh ve ark., 2006: 55).

2.3.1. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler

Akademik başarı kavramı okul öncesi dönemden üniversiteye kadar ilerleyen bir süreçtir. Yapılan araştırmalar sonucunda akademik başarıyı arttıran veya azaltan çeşitli faktörlerin olduğu görülmektedir. Bu başarıyı etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda sıralanmıştır.

2.3.1.1. Kişisel Faktörler

Her insan kendine özgü özelliklere ve karaktere sahiptir. Her çocuk ailesi için özel ve biriciktir. Çocuğun zihinsel gelişimi kadar fiziksel ve duygusal gelişimi de oldukça önemlidir. Sağlıklı bir şekilde gelişim gösteren bir çocuk akademik anlamda başarıyı sağlayabilir (Yavuzer, 2005). Başarısızlığı tercih etmenin de belli başlı sebepleri olabilmektedir. Çocuk ilgi çekmek ve ilgiyi üzerinde toplamak için başarısızlık gösterebilmektedir. Çünkü genellikle aileler sorumluluk davranışından kaçınan veya başarısız davranan çocukla daha fazla ilgilenip özen gösterirler (Adler, 2014).

Çocuğun gelişim dönemi ve yaşı göz ardı edilerek erken yaşta okula başlamasını sağlamak da akademik başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenci temel bilgilerin olduğu okuma, yazma, sayma, çizme gibi konularda yeterince hazır bulunuşluğa sahip değilse bu sınıf kademesinde başarıyı gösteremeyecektir. Böyle bir durum söz konusu olduğu öğrenci sınıftaki diğer öğrencilerden geri kalacak ve özgüven, motivasyon eksikliğine sebep olacaktır.

Çocuğun okul yaşına ulaşması zihinsel, fiziksel ve bireysel etmenlerle de ilişkilidir. Bazı öğrenciler 6 yaşından önce bu hazır bulunuşluğa sahip iken, bazı öğrenciler 7 belki 8 yaşından sonra bu olgunluğa erişebilmektedir. Yaş kavramı da faktörler ele alınarak değişkenlik göstermektedir (Yavuzer, 2005).

Öğrencinin zekâsı, kişiliği, kendilerine olan güvenleri, çevresi ve çevreyi kabul ediş biçimleri akademik başarıyı belirli oranlarda etkilemektedir. Çocuğun ailesi ile olan ilişkisi doğumdan itibaren varlığını sürdürürken, eğitimcilerle olan ilişkileri okul hayatı ile başlamaktadır. Aile içindeki süreç ve okul içerisindeki süreç belirli bir düzen içinde olması sağlansa da kimi zaman farklılık gösterebilmektedir. Çevresel ilişkilerini olumlu şekilde sürdüren çocuklar akademik hayatlarında başarıya daha kolay ulaşabilmektedir (Huang, 2008: 320-325).

2.3.1.2. Ailesel Faktörler

Eğitim ilk yapı taşları ailede oluşturulur. Bebek doğumdan itibaren ilk olarak anne ve babasını görmekte ve rol almaktadır. Sağlıklı bir aile yapısı olmayan çocukların olumsuz yönlerini düzeltmek oldukça emek ve zaman isteyen bir süreçtir. Çocuğun özgüven sahibi olması, benlik saygısının yüksek olması, temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi konular aile ile başlamaktadır. Çocuklarda istenmeyen davranışların değiştirilmesi için ilk olarak aile ile iş birliği yapılmalı daha sonrasında okul faktörü ele alınmalıdır (Başar, 1998).

Anne ve babanın çocukları için harcadıkları zaman verdikleri emek çocuğun akademik başarısını etkilemektedir. Anne ve babanın çocuğunu desteklemesi, gerektiği konularda çocuğuna yardım etmesi, aile içerisinde sağlıklı bir iletişim gelişmesi çocuğun akademik başarısını olumlu yönde etkileyecektir (Çelenk, 2003: 28-34).

Ebeveyn ve çocuk arasında iletişimin sıklığı çocuğun akademik başarısını arttırmaktadır. Çocuğun akademik başarısını arttırmada ailenin en önemli rolü sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturmaktır. Ailenin çocuğa yardımı, denetimi veya baskı göstermesi iletişim gibi etki sağlamayacaktır. Çocuğu ile etkili ve sağlıklı iletişim kurmanın öneminin farkında olmayan aileler, çocuğunun maddi ihtiyaçlarını karşılasalar, özel ders eğitim desteği verseler, sıkı bir denetim sağlasalar bile etkili iletişim olmadığı sürece akademik başarıyı arttırmada katkı sağlayamayacaklardır (Lam ve Ducreux, 2013: 579-590).

2.3.1.3. Eğitim Ortamı Faktörü

Akademik başarı sağlanmasında eğitim faktörü içerisinde okul, öğretmen, öğrenci toplulukları, arkadaş çevresi bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin akademik başarılarını geliştirmek için, öğrenme davranışları ve öğrenmeyi algılayış biçimleri geliştirilmelidir. Eğitimciler için pedagojik eğitim ve eğitici seminer programları düzenlenmelidir. Öğrenciler için verimli ve bireysel ders çalışma programları ve ortamları oluşturulmalıdır. Öğrencilere her türlü koşul ve imkânı sağlayan okullardaki öğrencilerin akademik başarıları arttığında, okulun da başarı oranı artmış olacaktır. Okulda akademik başarı sağlamada en önemli kişi olan öğretmen öğrencileri güdüleyici davranışlar ve programlar oluşturmalıdır. Aynı

zaman öğretmenlerin ebeveynleri desteklemesi ve iş birliği içerisinde olması oldukça önemlidir (Klem ve Connell, 2004: 262-273).

Eğitim öğretim hayatı öğrencilerin nitelikleri doğrultusunda ve ihtiyaçlarına göre gerçekleştirilirse ve öğrencilere bu süreçlerle ilgili bilgilendirici bir konuşma yapılırsa bunun sonucunda eğitimin girdi ve çıktıları değerlendirilirse başarılı bir eğitim sağlanmış olur (Waugh ve Gronlund, 2013: 85-93).

Yapılan bir araştırmaya göre okul, eğitimin temellerini başlatan, sosyalleşmeyi arkadaş edinmeyi sağlayan, bilgilendiren ve eğiten bir kurumdur (Yavuzer, 2005). Okul ortamının birçok yararı olduğu gibi bazı zorluklar da kişilerin karşısına çıkabilmektedir. Akran zorbalığı, taciz, arkadaşları tarafından aşağılanan ve dışlanan çocuklar, motivasyon ve ders çalışma okula adapte olma konusunda zorlanan çocuklar gibi birçok olumsuz durumu içerisinde barındırabilir. Akademik başarıya etki eden faktörlerden biri de okul çevresindeki akran gruplarıdır. Akran zorbalığı ve şiddetin olduğu, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmedikleri bir eğitim ortamında akademik başarı olumsuz yönde etkilenecektir (Preble ve Gordon, 2011).

2.4. Akademik Başarı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Kan (2003: 78-85) tarafından yapılan “Problem Çözme Yönteminin ilköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başarısına Etkisi” isimli çalışmasının örneklemini seksen dört ilköğretim yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde belirli iki ünite problem çözme yöntemini kullanarak akademik başarıya etkisini incelemiştir. 42 deney grubu ve 42 kontrol grubu olarak öğrenciler gruplandırılmış ön test ve son test deseni kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda problem çözme becerilerinin akademik başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninin ise anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Liu ve Lynn (2015: 90-93) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin bireysel özellikleri, algıları ve cinsiyetlerinin akademik başarıya etkisi incelenmiştir. Zekâ ve akademik başarı açısından cinsiyet demografik faktörünün bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Yazlık ve Erdoğan (2016: 1-16) “İşbirlikçi Öğrenme ile Birlikte Kullanılan Problem Çözme Stratejilerinin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi” isimli çalışmalarını

yapmışlardır. Bu çalışma 9. Sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Yapılan çalışmada işbirlikli öğrenme modeli ile birlikte kullanılan problemleri çözme yöntemlerinin başarı düzeyi ve kalıcılığı incelenmiştir. Araştırmada 36 kişiden oluşan kontrol grubu ile 35 kişiden oluşan deney grubu yer almaktadır. Ön test son test çalışma deseni kullanılmıştır. Deney grubuna çalışma desenleri ve işbirlikli öğretim yöntemleri uygulanmış kontrol grubuna ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Öğrencilere problem çözme ölçeği verilmiştir ve veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen analiz sonucunda deney grubu ile kontrol grubu sonuçları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. 5 ay sonra katılımcılara kalıcılık testi yapılmış ve işbirlikli öğrenme ile problem çözme derslerdeki öğrenilen bilgilerin kalıcılığının arttırdığı tespit edilmiştir.

Akademik başarı, sınav endişesi, çalışma alanı ilgisi ve öz saygı kavramları incelendiğinde öğrencilerin akademik başarıları ile yeterlilik seviyeleri arasında olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Aydın, 2010: 73-87).

Özkan ve Gevenç (2017: 315-334) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler dersinde fıkra anlatımının akademik başarıya nasıl bir etkisi olacağını araştırmışlardır. İlköğretim 7. Sınıf öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada akademik başarı seviyelerini ölçmek amacıyla başarı ölçeği uygulamışlardır. Deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Yapılan araştırma sonucunda fıkra ile ders işlenen grupta akademik başarı düzeyi fıkra anlatılmadan ders işlenen gruba göre daha yüksek bulunmuştur.

Glasser (1999: 68-79) yaptığı çalışmasına göre akademik başarı sağlayamayan çocukların %75'i yeterli ilköğretim eğitimi alamamıştır. Çocukların yeterli oranda temelleri sağlam yapılmadığı için ileriki yıllarda da akademik başarı oranı düşüş göstermiştir. Çocukların okul öncesi yaştan itibaren iyi bir eğitim verilmesi gelecek yıllar için başarının teminatı halini alacaktır.

Preble ve Gordon (2011) yaptıkları çalışmada örneklem grubunu oluşturan ilköğretim öğrencilerinin %20'si okul ortamında kendilerini huzurlu, rahat ve güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda bu öğrenciler destek almaları gerektiğinde herhangi bir eğitimci ile rahatlıkla iletişim kuramadıklarını da belirtmişlerdir. Bu öğrenciler kendilerini güvende hissedemedikleri ve destek alamadıklarında akademik başarılarını olumsuz yönde etkilenmektedir.

Akdemir ve Karakuş (2016: 55-67) yaptıkları çalışmada “Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarı Üzerine Etkisi Bir Meta Analiz Çalışması” konusunu ele almışlardır. Bu çalışmada meta-analiz yapılmıştır ve toplam olarak 27 tane çalışma incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda derslerde yaratıcı drama yönteminin kullanılması öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Ersozlu ve Kuzu (2011: 141-159) “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme Etkinliklerinin Akademik Başarıya Etkisi” isimli çalışmasında düşünce geliştirmek için günlük tutma ve sorgu yöntemlerini kullanmıştır. Bu çalışmada deney grubu ve kontrol grubu oluşturulmuş, ön test son test desen çalışması yapılmıştır. Veri toplamak için oluşturulan akademik başarı ölçeği kavrama, anlama, analiz etme, bilgi içeren soruları kapsamaktadır. Elde edilen sonuçlara göre yansıtıcı düşünce geliştirme tekniklerinin akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir. Uygulama, kavramanın ve analizin akademik başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir.

2.5. Özgüven ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Turan Başoğlu (2007: 77) yaptığı çalışmasında, çocukların kendi vücutları ile ilgili duygu ve düşüncelerinin olumlu olması çocuğun psikososyal gelişimine olumlu bir şekilde etki ettiğini belirtmiştir. Özgüveni olan çocuklar kendilerine değer veren kendilerine saygı duyan çocuklardır. Bu bağlamda çocuğun kendi bedenine karşı olumlu duygu ve düşüncelerinin olması çocuğun öz yeterliliğinin, öz güvenin ve benlik saygısının yüksek olduğunu belirtmiştir.

Erkek (2016: 94) yatılı ve gündüz eğitim sisteminde eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin özgüven düzeyleri ile şiddete meyilliliklerini incelemiştir. Yapılan çalışma Çankırı ili içerisinde 300 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada demografik bilgi formu, özgüven ölçeği ile şiddet eğilim ölçeği kullanılmıştır. Yatılı olarak eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinden alınan bulgular sonucuna göre kız öğrencilerin dış özgüven düzeylerinin erkek öğrencilerin dış özgüven düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yatılı eğitim alan öğrencilerin özgüven düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasında düşük düzeyde ve ters orantılı bir ilişki

bulunmuştur. Gündüz eğitim gören ortaöğretim öğrencilerin ise özgüven düzeyleri ve şiddet eğilimleri arasında doğru orantılı ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır.

Merey (2010: 2) tarafından yapılan araştırmada Türkiye, Avusturya, Amerika ve Hindistan örneğinde yetişkin kişilerde kaygı ile özgüven düzeylerini incelemiştir. Kültürlerarası bir düzlemde ele aldığı çalışmada Türkiye İstanbul örneğinde 25 ile 50 yaş arasında ve orta gelir seviyesine sahip olan 120 yetişkin bireylerin özgüven düzeyleri ile kaygı puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Özgüven düzeyleri incelendiğinde en yüksek puan görülen ülke Avusturya olmuştur. En düşük puana sahip ülke ise Amerika'dır. Hindistan ve Türkiye yüksek özgüven puanında Avusturya'yı takip etmektedir. Kaygı seviyesi olarak ise Türkiye en yüksek puanı almıştır. Avusturya'da kaygı seviyesi en düşük olarak bulunmuştur.

Bilgin (2011: 90-105) "Ergenlerde özgüven düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi" isimli çalışmada 2010-2011 eğitim öğretim senesinde Kocaeli ilinde öğrenim gören 600 lise öğrencisi ile çalışmasını gerçekleştirmiştir. Elde edilen araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin özgüven düzeyleri puan ortalaması 128,63, olarak erkek öğrencilerin özgüven düzeyleri puan ortalaması 131,21 bulunmuştur. Özgüven düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Öğrencilerin kaçınıcı sınıf olduklarına göre, okul türü, kardeş sayısı, disiplin cezası alıp almamaları ve kaçınıcı çocuk olduklarına göre özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre, bedenlerini algılayış biçimlerine ve ailenin davranış ve tutumlarına göre özgüven düzeyleri incelendiğinde anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür.

Ezmeçi (2012: 57) ilkokul öğrencileri ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin akademik başarıları, ebeveyn tutumları ve özgüven seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Akademik başarı, anne baba tutumu ve özgüven düzeyi arasında yüksek bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Güngör (1989: 1-3) tarafından yapılan araştırmada 1987-1988 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde 1000 kişiden oluşan bir örneklem ile lise öğrencilerinin öz saygılarını ve öz saygılarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Örneklemden toplanan veriler tek yönlü varyans analizi ve t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırmada kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin özsaygı seviyeleri arasında anlamlı bir fark

görülmemiştir. Ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin özsayılarının da yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveynin eğitim düzeyinin orta veya yüksek olan öğrencilerin özsayı düzeyleri ailesinin eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin özsayı düzeyine göre daha yüksek bulunmuştur. Akademik başarı oranı yüksek olan öğrencilerin kendilerine duyduğu saygının daha fazla olduğu görülmüştür. Ortanca çocukların ilk ve son çocuğa göre öz saygı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Hayatlarını büyük şehir veya şehirde geçiren öğrencilerin özsayı düzeylerinin hayatlarını köy veya kasabada geçiren öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yurtdışında Demo ve arkadaşlarının (1987: 705-715) yaptığı bir çalışmada 139 öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Aile içi iletişimin sağlıklı olduğu öğrencilerde özgüven düzeyinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla özgüven düzeyine sahip olduğunu saptamışlardır.

Yurtdışında yapılan bir başka araştırmada akademik başarıları yüksek olan lise öğrencilerinin sınav kaygısı yaşamadığını ve özgüven düzeylerinin yüksek olduğunu, akademik başarıları düşük olan lise öğrencilerinin ise sınav kaygı düzeyinin yüksek ve özgüven düzeyinin düşük olduğunu belirtilmiştir (Ezmeçi, 2012: 32).

Onur (1985) çalışmasında ebeveyn tutumlarından demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının özgüven düzeyinin baskıcı tutuma sahip anne ve babaların çocuklarının özgüven düzeyinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kanadıkırık Kılıç ve Kılıç (2013: 23-29) ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan araştırma Sakarya ilinde 333 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri akran zorbalığı belirleme ergen ölçeği ile toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre örneklem grubunun %50'sinden daha fazlasının akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Alt sınıflardaki öğrencilerin üst sınıflardaki öğrencilere göre daha fazla zorbalığa maruz kaldığı bulunmuştur. Zorbalık uygulayan öğrencilerin özgüven seviyelerinin zorbalığa maruz kalan öğrencilerin özgüven seviyelerinden daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla zorbalık kullandıkları ve özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Güenalp (2007: 67-73) ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönemdeki çocukların özgüven düzeylerine etkisini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Araştırma Aksaray ilinde 3 ilköğretim okulu ile yapılmıştır. Yapılan korelasyon analiz sonuçlarında demokratik ebeveyn tutumuna sahip anne ve babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarının özgüven gelişimine olumlu bir katkı sağladığı saptanmıştır. Demokratik ebeveyn tutumu haricindeki diğer ebeveyn tutumları okul öncesi dönemdeki çocukların özgüven düzeyi ile anlamlı negatif bir ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Şar ve arkadaşları (2010: 1205-1209) üniversite öğrencilerinin özgüven düzeylerini cinsiyet değişkenine öğrencilerin hangi bölümde okuduğuna göre incelemiştir. Yapılan çalışma neticesinde öğrencilerin özgüven düzeyleri ile cinsiyetleri arasında ve özgüven düzeyi ile öğrencilerin okudukları bölüm arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre özgüven düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenliği bölümü ile matematik öğretmenliği bölümü okuyan öğrencilerin özgüven düzeylerinin fen bilgisi ve beden eğitimi öğretmenliği okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hildingh ve arkadaşları (2006: 202-208) tarafından yapılan çalışmayı 386 İsveç asıllı ve 201 Amerika asıllı kadın katılımcı oluşturmaktadır. Bu çalışmada kadınların stres düzeyi, sağlık problemleri ve özgüven seviyeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Amerikan kadınların İsveçli kadınlara kıyasla daha düşük özgüvene sahip oldukları tespit edilmiştir. Amerikalı kadınlara göre maddi olarak kendini rahat hissetmek özgüven düzeyini yükseltmekten İsveçli kadınlara göre akademik olarak ve iş açısında iyi bir yerde olmak özgüveni yükseltmektedir. Toplam bütün katılımcıların için dış görünüşün güzel olması ve ideal kiloda olmak özgüveni yükseltmektedir.

2.6. Sorumluluk ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Hayta Önal (2005: 96-97) yaptığı çalışmasında lise 1 öğrencilerinin sorumluluk düzeylerini incelemiştir. Araştırma Bursa ilinde Necatibey Meslek Lisesi, lise birinci sınıf öğrencileri ile yapılan deneysel bir çalışmadır. Öğrencilere sorumluluk tutumu ölçeği uygulanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında anlamlı ölçüde bir fark tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda

sorumluluğa ilişkin eğitim programları öğrencilerin sorumluluk düzeyinde etkilidir sonucu bulunmuştur.

Farrell ve Law (1999: 5-15) yaptığı çalışmada yönetimdeki bireylerin sorumluluk bilinçlerini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Farklı okullarda görev alan 27 okul yöneticisi ile görüşmüştür. Araştırmaya katılan bu bireyler sorumluluk kavramını farklı yönlerden ele almışlardır. Bu kişilerin en fazla karşılaştıkları sorumluluk ise velilere karşı duydukları sorumluluk duygusu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Okul yönetiminde çalışan yetkili kişiler öğrencilerin aileleri ile farklı sorumluluk duyguları taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Yayla (1995: 1-4) yaptığı çalışmasında ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinde sorumluluk ve otorite kavramlarını incelemiştir. Yapılan çalışmada disiplin ve otoritenin öğrencilere sorumluluk bilinci geliştirmede ne gibi katkılar sağlayacağı incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda disiplin ve otoritenin eğitim sistemine katkılar sağladığı gibi bazı olumsuzluklara da neden olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin aşırı otoriteye maruz bırakılması veya aşırı serbest bırakılması olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Yontar ve Yurtal (2007: 144-148) ilköğretim öğrencileri ile sorumluluk bilinci oluşturma ve ceza uygulamalarını incelemiştir. Araştırmacı 12 devlet okulu ile çalışmasını yürütmüştür. Yapılan çalışma sonucunda ceza uygulamak yerine öğrencilerin yaptıkları davranışların sonuçlarını kabullenmesi ve ceza uygulaması yerine yaptırım olması sorumluluk oluşturmada çok daha etkili bir yöntem olduğu tespit edilmiştir. Betimsel olarak yapılan bu çalışmada 2006-2007 eğitim öğretim yıllarında Adana ilinde on iki devlet okulunda yapılan bu çalışmada 5. Sınıf öğrencilerinden seçkisiz atama yapılmış öğretmen ve öğrencilerle beraber çalışma yürütülmüştür. Öğretmen ve öğrenciler ile birlikte yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel analiz yöntemi ile sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlere sorumluluk bilincini oluşturabilmek için ceza içeren yöntemler ile ceza içermeyen yöntemleri de kullanmışlardır. Cezaların arasında en çok sözel olarak uyguladıkları cezalar olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden elde edilen bilgilere bakıldığında bu yöntemlerin bazen etkili olduğunu fakat bazen kısa süren bir etki bıraktığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarından sonra öğrencilere

sorumluluk bilinci aşlamak için ceza gibi dış denetim yerine davranış sonuçlarına katlanma gibi iç denetim odaklı yöntemlerin tercih edilmesi savunulmuştur.

Yeşil (2003: 175-183) yaptığı çalışmasında aile ve okul ortamının sorumluluk eğitimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Elde ettiği bulgular sonucunda aile içerisinde sorumluluk eğitiminin daha çok ve daha kolay uygulandığı sonucuna ulaşmıştır. Genel olarak aile içi ortam sorumluluk eğitimine daha fazla katkı sağlamıştır. Özel olarak ise sorumluluk ölçütleri kullanılırken 7 ölçütten 6 tanesi aile ortamında bulunduğu 1'i ise sınıf ortamı için uygunluk göstermektedir. Öğrencilere birden fazla görev verilirken sınıf içi ortamın uygunluğunun daha fazla olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin çoğu öğrencilerin yarısından fazlasının sorumluluk bilincinin yeterince gelişmediğini, sorumluluklarını olması gerektiği gibi yerine getirmediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerde sorumluluk duygusu yeterince oluşmamıştır. Öğrencilerin yeterince sorumluluk bilincine sahip olmadığı konular ise, etrafı temiz tutmak ve temizlemek, ders haricinde aktivite ve etkinliklere katılmak gibi konulardır.

Yapılan bir başka çalışmada 15 ile 16 yaşlarında olan İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin sorumluluk ve dini sorumluluk seviyeleri incelenmiştir. Öğrencilerin dini sorumlulukları ve sorumluluk bilinçleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan araştırmada sorumluluk ve dini sorumluluk ile diğer değişkenlerin ilişkisine bakılmıştır. Cinsiyet demografik değişkenine bakıldığında sorumluluk ve dini sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir (Kaya, 2000: 72).

Yapılan başka bir çalışmada ilköğretimde öğrenim göre öğrencilerin sorumluluk seviyeleri incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar için sorumluluk ölçeği geliştirmiş ve ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinde farklı demografik değişkenlerinin sorumluluk düzeylerine etkisi incelenmiştir. Akademik başarı, denetim odağı ve cinsiyete göre sorumluluk düzeyleri araştırılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda; kız öğrencilerin sorumluluk seviyeleri erkek öğrencilerden daha fazla olduğu, iç denetimi olan öğrencilerin sorumluluk düzeylerinin dış denetimi olan öğrencilerin sorumluluk düzeyinden daha fazla olduğu, akademik başarı oranları daha fazla olan öğrencilerin sorumluluk düzeylerinin akademik başarıları düşük olan öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu elde

edilmiştir. Yapı geçerliği, kapsam geçerliği, standardizasyon, iç tutarlılık çalışmaları ile birlikte ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir (Abdi Golzar, 2006: 55-67).

Kısa (2009: 1-3) “Okul Öncesi Öğretmenlerin Altı Yaş Çocukların Sorumluluk Eğitiminde Başvurdukları Disiplin Yöntemlerine İlişkin Görüşleri” adlı çalışmayı yürütmüştür. Yapılan bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocuklara sorumluluk bilinci aşlamak için hangi disiplin uygulamaları tercih edildiği incelenmiştir. Araştırma Aydın ilinde 20 okul öncesi öğretmeni ve 18 okul öncesi dönemdeki öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı açık uçlu sorular ve yarı yapılandırılmış sorular ve gözlem ile yapılmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile sonuçlar elde edilmiştir. Çocukların öz bakımları, sosyo-duygusal becerileri incelenmiştir. Öğretmenler çocuklarda sorumluluk bilinci oluşturabilmek için ödül ceza yöntemleri, sözel ve davranışsal pekiştireçler kullandıkları görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nedenle bu araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin gücü ve yönünü ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2010).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri Küçükçekmece Gülten Özaydın Çok Programlı Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 187’si (%57) kız, 125’i erkek (%38) olmak üzere toplam 312 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 110’u (%33) 10. Sınıf, 99’u (%30) 11. Sınıf, 103’ü (%31) 12 sınıf

öğrencisidir. Öğrencilerin başarı ortalaması 72.88 olarak ölçülmüştür. Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre gruplandırılmasına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.1: Öğrencilerin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzdeleri

Sınıf düzeyi	Kız		Erkek		Toplam
	N	%	N	%	
10. sınıf	70	63	40	37	110
11. sınıf	55	56	44	44	99
12. sınıf	62	61	41	39	103
Toplam	187	60	125	40	312

Tablo 1’de görüldüğü gibi 10. Sınıf öğrencilerinin %63’ü kız, %37’si erkektir. 11. Sınıf öğrencilerinin %56’sı kız, %44’ü erkektir. 12. Sınıf öğrencilerinin ise % 61’i kız, % 40’ı erkektir. Çalışma grubundaki öğrencilerin 187’si (%60) kız, 125’i (% 40) erkektir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında anket ve ölçme araçları kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarını ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda öğrencilerin demografik özelliklerinin tespit edilmesi için dokuz soru bulunmaktadır. Bunlar; cinsiyet sınıf düzeyi, başarı puanları, anne-babanın eğitim düzeyi, ailelerinin gelir düzeyi, anne-baba birlikteliği ve kardeş sayısı sorularında oluşmaktadır. Öğrencilere uygulanan bilgi formuna EK-1’de yer verilmiştir.

3.3.2. Sorumluluk Duygusu Ölçeği

Sorumluluk duygusu ölçeği Özen tarafından 2013 yılında geliştirilmiş olup , ölçek 18 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 4’lü likert tarzında geliştirilmiş olup “sorumluluk

duyarım”, “sorumlu davranırım” şeklinde iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan 72’dir. Ölçeğin yapılan açıklayıcı faktör analizi sonrası dokuz faktörden oluştuğu gözlenmiş, daha sonra varimax döndürme yöntemiyle iki faktöre düşürülmüştür. İki faktörlü ölçek toplam varyansın % 56,60’ açıklamaktadır. Birinci faktör varyansın % 35,60’sını, ikinci faktör % 21’ini açıklamaktadır. Maddelerin faktör yükleri .36 ile .82 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach alpha değerleri hesaplanmış, Duygu boyutu 0.85, davranış boyutu 0.77 olarak ortaya konulmuştur. Ölçeğin benzer ölçekler geçerlilik çalışması için sorumluluk duygusu ölçeği ile Conrad ve Hedin’in tarafından geliştirilen Kişisel ve Sosyal Sorumluluk ölçeği öğrencilere uygulanmış elde edilen korelasyon değerlerinin 0,43 ile 0,79 arasında değiştiği gözlenmişti (Özen, 2013:347-352).

Bu çalışmada, öğrencilerin sorumluluk ölçeği alt boyutlarından duygu ve davranış boyutuna aynı yanıtları vermelerinden ötürü analiz için sadece duygu boyutu puanları dikkate alınmıştır. Sorumluluk ölçeği puanlarının bu araştırma için Cronbach alpha değeri yeniden hesaplanmış ve elde edilen değer 0,79 olarak ölçülmüştür.

3.3.3. Özgüven Ölçeği

Araştırma da kullanılan Özgüven ölçeği Akın tarafından 2007 yılında Bandura’nın özyeterlik kavramı dikkate alınarak geliştirilmiştir. Ölçek verileri 796 öğrenci üzerinden elde edilmiş, yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin 33 madde ve iki alt boyuttan oluştuğu gözlenmiştir. İki alt boyut ölçeğin toplam varyansının % 43.6’sını oluşturmaktadır. Ölçeğin alt boyutları iç özgüven, dış özgüven olarak tanımlanmıştır. Ölçek 5’li likert tarzında düzenlenmiş olup ölçekten alınabilecek maksimum puan 165’tir. Ölçeğin faktör yükleri .31 ile .75 arasında değişmektedir. Ölçeğin iki alt boyutunu doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmış elde edilen değerlerin kabul edilir düzeyde olduğu görülmüştür (Uyum İndeksi değerleri ise RMSEA-.044, NF1-.90, CF1-.96, IH_96, RF1-.89, CİFİ-.94, AGF1-.91 ve SRMR2.058). Öz-güven Ölçeği'nin İç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .83, İç öz-güven ve dış öz-güven alt Ölçekleri için sırasıyla .83 ve .85 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise Ölçeğin bütünü için

.94, İç öz-güven alt Ölçeği İçin .97 ve dış öz-güven İçin .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde-toplam korelasyonlarının .30 İle .72 arasında değiştiği görülmüştür (Akın, 2007; 167-174) (Ek-2)

Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alpa değerleri yeniden hesaplanmış, ölçeğin tümüne ait , güvenilirlik değerinin .81, iç özgüven alt ölçeğinin .75, dış özgüven alt ölçenin güvenilirlik değerinin de . 74 olduğu gözlenmiştir.

Akademik Başarı Notları: Akademik başarı not ortalaması öğrencilerin bir önceki yıl karne notlarından alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 28/10/2016-29871 RG tarih ve sayılı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin Sınıf Geçmeyi düzenleyen bölümünde bir öğrenci okuduğu sınıfta aldığı tüm derslerden eğer iki dönem sonunda 100 puan üzerinden ve üzeri not ortalaması elde eder ise sınıf geçmeye hak kazanır. Bu ortalamayı yakalayamayan bir öğrenci iki dersi zayıf olsa bile bir üst sınıfa sorumlu olarak geçer. Ortalamayı 50 olarak yakalayamamışsa ve ikiden fazla zayıf dersi varsa öğrenci sınıf tekrar etmek durumunda kalır.

3.4.İşlem ve Veri Analizi

Ölçme araçları araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilere grup olarak uygulanmıştır. Öğrencilere öncelikle çalışmanın amaçları anlatılmış ve uygulama aşamasına geçilmiştir. Genel olarak öğrencilerin 30 dakika içinde ölçek maddelerine yanıt verdikleri gözlenmiştir.

Elde edilen verilerin analizini yapmadan önce testten elde edilen puanların normallik değerleri incelenmiştir. Sorumluluk ölçeğinin çarpıklık değeri (Skewness) .905-.141, basıklık değeri (kurtosis) 1.416- .281, özgüven ölçeğinin çarpıklık değeri (Skewness) .899-.141, basıklık değeri (kurtosis) 1.231- .281, olarak ölçülmüştür. Tabachnick ve Fidell,' e (2013). Göre basıklık ve çarpıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasında ise dağılım normallik özellikleri göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma da uygulanan ölçme araçlarından elde edilen puanların normal dağıldığını ifade etmek mümkündür. Dağılım normallik gösterdiği için araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden parametrik testler kullanılmıştır. Bu bağlam da araştırma da kullanılan ölçeklerin betimsel istatistikleri için frekans ve yüzdeler hesaplanmış, iki grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için t testi, ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı içinde tek yönlü varyans analizi

kullanılmıştır. Bununla birlikte bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki yordama gücünü ortaya koymak amacıyla da çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanların betimsel istatistiklerine yer verilmiş sonrasında araştırmanın amaç kısmında cevaplandırılmaya çalışılan soruların ortaya konuluş sırasına göre bulgular ele alınmıştır.

Ölçeklerinden elde edilen puanların betimsel istatistiklerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırmada Kullanılan Özgüven ve Alt Ölçekleri ile Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	Madde say.	Ortalama	Sta. Sap.	Minimum	Maksimum
İç Özgüven	17	64,46	9,48	26,00	84,00
Dış özgüven	16	60,87	10,29	20,00	80,00
Özgüven	33	125,32	18,08	61,00	164,00
Toplam					
Sorumluluk	18	29,49	6,35	18,00	57,00

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi iç özgüven ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması 64,46, standart sapması 9,48’dir. Ölçekten alınan en düşük puan 26 en yüksek puan 84 olarak ölçülmüştür. Dış özgüven ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması 60,87 standart sapması 10,29 olarak ölçülmüştür. Ölçekten alınan en düşük puan 20 en yüksek puanın 80 olduğu görülmektedir. Özgüven toplam ölçek puanlarının ortalaması 125,32, standart sapması 18,08 olarak belirlenmiştir. Özgüven toplam ölçek puanlarına göre ölçekten alınan en düşük puan 61 en yüksek puanın 164 olarak ölçülmüştür. Ölçek ortalama puanlarının madde sayısına oranı 3,79 olarak belirlenmiş buna bağlı olarak öğrencilerin genel olarak orta düzey özgüven düzeylerine sahip oldukları görülmektedir.

Sorumluluk duygusu ve davranış ölçeğinin aritmetik ortalaması 29,49 standart sapması 6,35 olarak ölçülmüştür. Ölçekten alınan en düşük puan 18 en yüksek puanın 57 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan puanların aritmetik ortalamasının madde sayısına oranı 1,63 olarak hesaplanmış öğrencilerin genel olarak sorumluluk düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 4.2: Öğrencilerin Özgüven ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
İç özgüven	Kadın	186	63,50±9,78	309	3,21	,008*
	Erkek	125	66,90±8,86			
Dış özgüven	Kadın	186	60,35±10,73	309	1,10	,112*
	Erkek	125	61,66±9,59			
Özgüven toplam	Kadın	186	123,82±18,95	309	2,79	.012**
	Erkek	125	129,56±16,51			

*P<.01.**P<.05

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi öğrencilerin iç özgüven ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(309)=3,21, p<.01]. Erkek öğrencilerin iç özgüven ölçek puanları (\bar{x} =65,90) kadın öğrencilere göre (\bar{x} =63,50) daha yüksektir. Diğer bir ifade erkek öğrencilerin iç özgüven düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin dış özgüven ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [t(309)=1,10, p>.01].

Öğrencilerin özgüven toplam ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(309)=2,79, p<.05]. Erkek öğrencilerin özgüven ölçek puanları (\bar{x} =129,56) kadın öğrencilere göre (\bar{x} =123,82) daha yüksektir. Diğer bir ifade erkek öğrencilerin özgüven düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin anne-baba birlikteliğine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.3’de yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Öğrencilerin Özgüven ve Alt Ölçek Puanlarının Anne-Baba Birlikteliğine Göre t Testi Sonuçları

Ölçekler	Birliktelik	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
İç özgüven	Evet	271	64,40±9,38	306	,194	,921
	Hayır	37	64,77±10,66			
Dış Öz güven	Evet	271	60,97±10,08	306	,362	,846
	Hayır	37	60,00±12,65			
Özgüven toplam	Evet	271	129,82±17,71	307	1,69	.046
	Hayır	37	124,00±22,10			

*P<.01.**P<.05

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi öğrencilerin iç özgüven ölçek puanları anne-babanın birliktelik durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [t(306)=,194, p>.01].

Öğrencilerin dış özgüven ölçek puanları anne-babanın birliktelik durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [t(306)=,362, p>.01]. Öğrencilerin özgüven ölçek puanları anne-baba birlikteliğine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(307)=1,69, p<.05]. Anne-babası birlikte olan öğrencilerin özgüven ölçek puanları (\bar{x} =129,82) anne-babası birlikte olmayan öğrencilere göre (\bar{x} =124,00) daha yüksektir. Diğer bir ifade anne babası birlikte olan öğrencilerin öz güvenleri daha yüksektir.

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.4’de yer verilmiştir.

Tablo 4.4: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{X}\pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
İç özgüven	10	109	126,83±9,65	G.A	392,50	2	196,2	,599	,550
	11	99	124,76±9,21	G.İ	10092,0	308	327,8		
	12	103	124,26±9,10	Top.	10164,5	310			
Dış özgüven	10	109	65,18±8,75	G.A	83,53	2	41,7	,463	,630
	11	99	64,27±8,62	G.İ	2795,8	308	90,2		

	12	103	63,90±9,23	Top.	2879,3	310			
Öz güven toplam	10	109	61,73±12,36	G.A	123,4	2	61,7	,580	,560
	11	99	60,48±18,56	G.İ	3849,9	309	106,3		
	12	103	60,35±14,65	Top.	3973,3	311			

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre öz güven alt ölçeklerinden iç özgüven ölçek puanları öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(2-308)=,599, p>.05].

Öz güven alt ölçeklerinden dış özgüven ölçek puanları öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(2-308)=,463, p>.05].

Öz güven toplam ölçek puanları da öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(2-309)=,580, p>.05].

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.5’de yer verilmiştir.

Tablo 4.5: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
İç özgüven	İlk-orta	232	64,23±9,64	G.A	454,96	3	151,6	,461	,709
	Lise	60	64,00±9,35	G.İ	100909,5	307	328,6		
	Üni+	20	67,11±7,94	Top.	101364,5	310			
Dış özgüven	İlk-orta	232	60,56±10,66	G.A	145,2	3	48,4	1,53	,065
	Lise	60	61,51±9,44	G.İ	27734,1	307	90,3		
	Üni+	20	64,23±8,50	Top.	27879,3	310			
Öz güven toplam	İlk-orta	232	124,78±18,5	G.A	110,8	3	36,9	3,34	,012
	Lise	60	126,11±17,2	G.İ	32862,4	308	106,6		
	Üni+	20	129,72±14,4	Top.	32973,3	311			

*P<.01.**P<.05

Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre öz güven alt ölçeklerinden iç özgüven ölçek puanları öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(3-307)=,709, p>.05$].

Öz güven alt ölçeklerinden dış özgüven ölçek puanları öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(3-307)=1,53, p>.05$].

Öz güven toplam ölçek puanları da öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(3-308)=3,34 p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla anneleri ilk-ortaokul mezunu olan öğrencilerin özgüven ölçeği puan ortalaması ($\bar{x}=124,78$), lise mezunu olanların ($\bar{x}=126,11$) lisans ve üstü olanların ($\bar{x}=129,72$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, annesi lisans ve üstü mezunu olan öğrencilerin özgüven ölçek puanları anneleri ilkököl mezunu olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin babalarının eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.6'da yer verilmiştir.

Tablo 4.6: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
İç özgüven	İlk-orta	195	64,30±9,11	G.A	250,69	3	83,56	,254	,859
	Lise	84	63,95±10,2	G.İ	101113,8	307	329,31		
	Üni+	33	68,22±9,42	Top.	101364,5	310			
Dış özgüven	İlk-orta	195	61,20±9,70	G.A	252,58	3	84,19	1,93	,054
	Lise	84	60,30±11,2	G.İ	27626,81	307	89,99		
	Üni+	33	61,00±11,6	Top.	27879,39	310			
Öz güven toplam	İlk-orta	195	125,5 ±17,1	G.A	85,18	3	28,39	3,26	,026
	Lise	84	124,3 ±19,2	G.İ	32888,18	308	106,78		
	Üni+	33	130,9±19,0	Top.	32973,37	311			

Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre öz güven alt ölçeklerinden iç özgüven ölçek puanları öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(3-307)=,254, p>.05$].

Öz güven alt ölçeklerinden dış özgüven ölçek puanları öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(3-307)=1,93, p>.05$].

Öz güven toplam ölçek puanları da öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(3-308)=3,26 p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla babaları ilk-ortaokul mezunu olan öğrencilerin özgüven ölçeği puan ortalaması ($\bar{x}=125,53$), lise mezunu olanların ($\bar{x}=124,32$) lisans ve üstü olanların ($\bar{x}=130,91$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, babası lisans ve üstü mezunu olan öğrencilerin özgüven ölçek puanları babalarının ilkokul mezunu olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.7'de yer verilmiştir.

Tablo 4.7: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
İç özgüven	Alt	123	63,84±9,32	G.A	742,654	3	247,5	,755	,520
	Orta	138	64,48±9,01	G.İ	100621,8	307	327,75		
	Üst	51	69,21±9,14	Top.	101364,5	310			
Dış özgüven	Alt	123	60,64±9,35	G.A	294,288	3	98,09	1,09	,353
	Orta	138	60,38±10,23	G.İ	27585,10	307	89,854		
	Üst	51	63,19±10,32	Top.	27879,39	310			
Öz güven toplam	Alt	123	124,48±17,2	G.A	264,739	3	88,24	,831	,478
	Orta	138	124,83±18,2	G.İ	32708,63	308	106,19		
	Üst	51	130,40±17,2	Top.	32973,37	311			

*P<.01.**P<.05

Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre öz güven alt ölçeklerinden iç özgüven ölçek puanları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-307)=,755, p>.05].

Öz güven alt ölçeklerinden dış özgüven ölçek puanları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-307)=1,09, p>.05].

Öz güven toplam ölçek puanları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-308)=,831, p>.05].

Öğrencilerin özgüven ve alt ölçeklerinin kardeş sayılarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.8’de yer verilmiştir.

Tablo 4.8: Özgüven ve Alt Ölçeklerinin Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
İç özgüven	Kr.yok	23	68,60±9,24	G.A	3517,89	4	879,4	2,75	,028
	1-3	251	64,07±9,47	G.İ	97846,65	306	319,76		
	4 ve üst	37	62,54±7,01	Top.	101364,5	310			
Dış özgüven	Kr.yok	23	64,30±7,25	G.A	867,159	4	216,7	2,45	,046
	1-3	251	59,77±11,14	G.İ	27012,23	306	88,275		
	4 ve üst	37	59,51±11,25	Top.	27879,39	310			
Öz güven toplam	Kr.yok	23	132,90±15,2	G.A	1029,18	4	257,2	2,47	,045
	1-3	251	123,85±18,2	G.İ	31944,18	307	104,05		
	4 ve üst	37	122,05±20,8	Top.	32973,37	311			

*P<.01.**P<.05

Öz güven alt ölçeklerinden iç özgüven ölçek puanları kardeş sayısı düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir[f(4-306)=2,75 p<.05]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla kardeşi olmayanların iç özgüven düzeyleri ortalaması (\bar{x} =68,60), 1-3 kardeşi olanların (\bar{x} =64,07), 4 ve üstü kardeşi olanların (\bar{x} =62,54) olarak belirlenmiştir.

Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, kardeşi olmayan öğrencilerin 4 ve üstü kardeşi olanlara iç özgüvenlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öz güven alt ölçeklerinden dış özgüven ölçek puanları kardeş sayısı düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(4-306)=2,45$ $p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla kardeşi olmayanların dış özgüven düzeyleri ortalaması ($\bar{x}=64,30$) 1-3 kardeşi olanların ($\bar{x}=59,77$), 4 ve üstü kardeşi olanların ($\bar{x}=59,51$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, kardeşi olmayan öğrencilerin 4 ve üstü kardeşi olanlara dış özgüvenlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öz güven toplam ölçek puanları kardeş sayısı düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(4-307)=2,47$ $p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla kardeşi olmayanların özgüven düzeyleri ortalaması ($\bar{x}=132,90$) 1-3 kardeşi olanların ($\bar{x}=123,85$), 4 ve üstü kardeşi olanların ($\bar{x}=122,05$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, kardeşi olmayan öğrencilerin 4 ve üstü kardeşi olanlara özgüvenlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sorumluluk ölçek puanlarının cinsiyet ve anne baba birlikteliğine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.9’da yer verilmiştir.

Tablo 4.9: Öğrencilerin Sorumluluk Ölçeği Puanlarının Cinsiyete ve Anne-Baba Birlikteliğine göre t Testi Sonuçları

Değişkenler		N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	178	28,94±5,54	299	1,78	,075
	Erkek	123	30,27±6,96			
Anne-baba Birlikte	Evet	271	29,43±6,24	296	,129	,897
	Hayır	37	29,26±7,45			

* $p<.01$ ** $p<.05$

Tablo-4.9’da görüldüğü gibi öğrencilerin sorumluluk ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$t(299)=1,78$, $p>.05$].

Öğrencilerin sorumluluk ölçek puanları anne-baba birlikteliğine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$t(296)=.129, p>.05$].

Sorumluluk ölçek puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.10'da yer verilmiştir.

Tablo 4.10: Sorumluluk Ölçeğinin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans

	Sınıf	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
Sorumluluk	10	108	28,38±5,99	G.A	346,93	2	173,468	4,39	,013
	11	100	29,27±6,32	G.İ	11756,29	298	39,451		
	12	94	30,99±6,54	Top.	12103,22	300			

*P<.01. **P<.05

Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(2-298)=4,39 p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre sırasıyla 10. Sınıf öğrencilerinin sorumluluk ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=28,38$), 11. sınıfları ($\bar{x}=29,27$), 12. Sınıfların ($\bar{x}=30,99$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, 12. Sınıf öğrencilerinin sorumluluk ölçek puanları 10. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Sorumluluk ölçek puanlarının anne-baba eğitim düzeylerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonuçlarına Tablo 4.11'de yer verilmiştir.

Tablo 4.11: Sorumluluk Ölçeğinin Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	P
Sorumluluk Anne	İlk-orta	232	29,58±6,55	G.A	25,7	3	8,598	,211	,888
	Lise	60	29,48±5,61	G.İ	12077,4	297	40,665		
	Üni+	20	28,47±6,51	Top.	12103,2	300			
Sorumluluk Baba	İlk-orta	195	29,71±6,19	G.A	47,4	3	15,81	,390	,761
	Lise	84	28,90±6,74	G.İ	12055,9	297	40,592		

Üni+ 33 29,96±6,67 Top. 12103,2 300

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-297)=,709, p>.05].

Analiz sonuçlarına göre sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-297)=,390, p>.05].

Sorumluluk ölçek puanlarının ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.12’de yer verilmiştir.

Tablo.4.12: Sorumluluk Ölçeği Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
Alt	123	29,55±6,84	G.A	143,385	3	47,79	1,18	,315
Orta	138	29,95±6,11	G.İ	11959,84	297	40,269		
Üst	51	28,34±5,73	Top.	12103,22	300			

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-297)=1,18, p>.05].

Sorumluluk ölçek puanlarının öğrencilerin kardeş sayısına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.13’de yer verilmiştir.

Tablo 4.13: Sorumluluk Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
Kr.yok	23	30,04±7,52	G.A	97,886	4	24,47	,603	,661
1-3	251	29,93±6,46	G.İ	12005,34	296	40,559		
4 ve üst	37	29,25±5,88	Top.	12103,22	300			

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre sorumluluk ölçek puanları öğrencilerin kardeş sayısı düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(4-296)=.603, p>.05$].

Öğrencilerin başarı puanlarının cinsiyet ve anne-baba birlikteliğine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.14’de yer verilmiştir.

Tablo 4.14: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete ve Anne-Baba Birlikteliğine göre t Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p	
Cinsiyet	Kadın	178	74,09±8,91	310	2,83	,005
	Erkek	123	71,80±9,60			
Anne-baba Birlikte	Evet	271	73,19±9,22	307	1,52	,127
	Hayır	37	70,37±8,42			

* $p<.01$ ** $p<.05$

Tablo-4.14’de görüldüğü gibi öğrencilerin başarı puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$t(310)=2,83, p<.01$]. Kadın öğrencilerin başarı puanları ($\bar{x}=74,09$) erkek öğrencilere göre ($\bar{x}=71,80$) daha yüksektir. Diğer bir ifade kadın öğrencilerin başarı düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin başarı puanları anne-baba birlikteliğine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$t(307)=1,52, p>.05$].

Öğrencilerin başarı puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.15’de yer verilmiştir.

Tablo 4.15: Başarı Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
10	108	71,83±10,20	G.A	272,464	2	136,232	1,58	,207
11	100	74,14±8,45	G.İ	26631,383	309	86,186		
12	94	72,76±9,01	Top.	26903,846	311			

* $P<.01$.** $P<.05$

Öğrencilerin başarı puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(2-309)=1,58$ $p>.05$].

Öğrencilerin başarı puanlarının anne-babalarının eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.16'da yer verilmiştir.

Tablo 4.16: Başarı Puanlarının Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
Anne eğitim	İlk	232	70,98±9,70	G.A	123,7	3	41,24	3,4	,035
	Lise	60	71,91±7,97	G.İ	26780,1	308	86,94		
	Üni+	20	79,00±8,30	Top.	26903,8	311			
Baba eğitim	İlk-orta	195	72,93±9,67	G.A	111,8	3	37,30	,42	,733
	Lise	84	72,38±8,65	G.İ	26791,9	308	86,98		
	Üni+	33	77,01±9,24	Top.	26903,8	311			

* $P<.01$. ** $P<.05$

Analiz sonuçlarına göre başarı puanları öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(3-308)=3,47$, $p<.05$]. Elde edilen bulgulara göre annesi lisans ve üstü mezunu olanların başarı ortalaması ($\bar{x}=79,00$), lise mezunu olanlar ($\bar{x}=71,91$), ilk-ortaokul mezunu olanların ($\bar{x}=70,98$) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş anneleri lisans ve üstü mezunu olanların ilk-ortaokul mezunu olanlara göre başarılarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre başarı puanları öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$f(3-308)=,429$, $p>.05$].

Öğrencilerin başarı puanlarının gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.17'de yer verilmiştir.

Tablo 4.17: Öğrenci Başarılarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
Alt	123	72,60±10,22	G.A	30,901	3	10,30	,118	,949
Orta	138	72,98±8,59	G.İ	26872,94	308	87,250		
Üst	51	74,37±7,73	Top.	26903,84	311			

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin başarı puanları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(3-308)=,118, p>.05].

Öğrencilerin başarı puanlarının kardeş sayılarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına Tablo 4.18’de yer verilmiştir.

Tablo 4.18: Öğrenci Başarı Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	$\bar{X} \pm S$	V.K.	K.T	sd	K.O.	F	p
Kr.yok	23	71,08±8,52	G.A	138,689	4	34,67	,398	,810
1-3	251	72,63±8,97	G.İ	26765,15	307	87,183		
4 ve üst	37	74,04±10,91	Top.	26903,84	311			

*P<.01.**P<.05

Analiz sonuçlarına göre öğrenci başarı puanları öğrencilerin kardeş sayısı düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir[f(4-307)=.398, p>.05].

Öğrencilerin akademik başarılarının yordayıcıları olarak özgüven alt ölçekleri ile sorumluluk ölçeği puanlarının rolüne ilişkin bulgulara Tablo 4.19’da yer verilmiştir.

Tablo 4.19: Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Sta. H.		β	T	p	İkili r	Kısmi r
	B	H.					
Sabit	66,65	4,554		14,634	,000		
İç özgüven	,013	,078	,013	1,163	,370	,062	,009
Dış özgüven	,064	,071	,071	5,897	,002	,079	,052
Sorumluluk	,045	,085	,031	4,530	,010	,031	,031

R=0.24 R²=0.06

F(3-296)=4,75 P=.025

*P<.01. **P<.05

İç özgüven, dış özgüven ve sorumluluk ölçeği puanları birlikte akademik başarıyı anlamlı olarak yordamaktadır (R=0.24, R²=0.06, p<0.05). Adı geçen üç değişken birlikte akademik başarıdaki varyansın sadece % 6'sını açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin akademik başarı üzerindeki görelî önem sırası; dış özgüven, sorumluluk ve iç özgüvendir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise sadece dış özgüven ve sorumluluk ölçeği puanlarının akademik başarı üzerinde önemli(anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde “Özgüven ve Sorumluluk Duygusunun Akademik Başarı Üzerindeki Rolü” tez çalışması gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular sonucunda literatür taraması ile birlikte sonuçlar tartışılıp yorumlanmış ve öneriler sunulmuştur.

Özgüven ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları

Yapılan araştırmada iç özgüven, dış özgüven, özgüven toplam puanı ve sorumluluk duygusu incelenmiştir. İç özgüven ölçeğinin ortalaması 64,46 iken dış özgüven ölçeğinin ortalaması 60,87 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin özgüven düzeylerinin orta düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Sorumluluk duygusu ve davranış ölçeğinin ise ortalaması 29,49 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanın aritmetik ortalamasına bakıldığında katılımcıların sorumluluk düzeyinin ise oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların orta düzeyde özgüvene sahip olması sorumluluk bilincinin yeterince oluşmadığını veya kendilerine olan güvenin çok fazla olmamasından kaynaklı sorumluluk davranışından kaçınıldığı düşünülebilmektedir. Öğrencilerin özgüven alt ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyete göre sonuçlarına bakıldığında iç özgüven puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Erkek katılımcıların iç özgüven puan ortalamaları kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların dış özgüven alt ölçeğinin puan ortalamaları ise cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Katılımcıların özgüven toplam puanları cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir. Erkek katılımcıların özgüven puanları kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna göre, toplumda erkeklerin ön planda olması, ataerkil bir toplumda yaşanmasından söz edilebilir. Erkeklerin küçük yaşlardan itibaren desteklenerek büyütülmesi, erkek adam vs. gibi cümlelerin aşılması, kızların ise daha korumacı bir toplumda yetişmesi, erkeklerin özgüven düzeyinin daha yüksek olmasına sebep olduğu varsayılmaktadır. Çocukların özgüven düzeylerinin cinsiyete göre değişiklik göstermesinde ailenin tutum ve davranışı ve

yetiştirme tarzı, erkek çocuğa daha çok önem verilmesi olduğu düşünülmektedir. Literatür taraması yapıldığında bazı araştırmalarda fark bulunmadığı bazı araştırmalarda ise anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Yapılan bir çalışmada 17 ve 18 yaşındaki 72 kız ve 67 erkek ergen bireylerin özgüven düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri karşılaştırılmış ve anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Kız öğrencilerin benlik, erkek öğrencilerin ise özgüven düzeyi cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Erkek katılımcıların özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Larson ve Richards, 1991: 284-300). Karademir (2015: 53-77) yaptığı çalışmada öğrencilerin özgüven düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Dirik (2016: 31) yaptığı çalışmada ise erkek öğrencilerin özgüven düzeyi puan ortalamalarının (132,58) kız öğrencilerin özgüven düzeyi puan ortalamalarından (125,47) daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Bu da yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan bir başka araştırmada sınav kaygısı ile özgüven düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Farklı demografik değişkenlerle birlikte ele alınan bu çalışmada kız öğrencilerin özgüven düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Turan Başoğlu, 2007: 111-113).

Çalışmanın yapıldığı bölge İstanbul Küçükçekmece'de (İkitelli/Halkalı) ailelerin sosyoekonomik düzeyleri orta alt sınıf olup, aile içi ilişkilerin sağlıklı temellerde olmadığı, boşanmış aile oranının yüksek olduğu, ailelerin geçim sıkıntısı yaşadıkları ve bundan kaynaklı olarak da çocukları ve çocuklarının yetiştirilmesi konularında çok bilinçli olmadıkları göz önüne alındığında bu sonuçların ortaya çıkması olağan hale gelmektedir.

Katılımcıların anne ve baba birliktelik durumuna göre iç özgüven, alt özgüven ve genel özgüven puan ortalamalarına bakılmış ve iç özgüven ile dış özgüven puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özgüven genel toplam puanında ise anne ve babası birlikte olan öğrencilerin özgüven puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Aile toplumda temel yapıtaşdır. Çocuk ilk olarak sosyal öğrenme ile ailesinden bilgiler edinir. Annesi ve babası ile birlikte sağlıklı bir iletişim ile büyüyen çocukların kendine ve çevresine olan güvenin daha fazla olması beklenmektedir. Parçalanmış ailelerin çocuklarında ise anne veya babayı yeterince görememe, eksik büyüme özgüven düzeylerini zedeleyeceklerini düşündürmektedir.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre iç özgüven, dış özgüven ve özgüven toplam ölçek puanları öğrencilerin sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Erkek (2016: 75-85) yaptığı çalışmada öğrencilerin demografik bilgilerine göre özgüven düzeylerini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin yaşları veya sınıf düzeyleri öğrencilerin özgüven düzeylerini etkilememektedir. Yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan başka bir çalışmada özgüven puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmüştür (Bilgin, 2011: 76-77). Katılımcıların özgüven düzeylerinin sınıf düzeyine göre değişiklik göstermemesinin sebebi katılımcıların erinlik denilen gelişim dönemlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İlerleyen yaşlarda sorumluluğun da artması ile özgüven düzeyinde değişiklik olması beklenmektedir.

Çalışmanın yapılan analiz sonuçlarına göre iç özgüven ve dış özgüven puanları annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Özgüven toplam ölçek puanında ise annenin eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin en yüksek özgüven düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Anne eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin özgüven düzeyi anne eğitim düzeyi lise ve ilkokul olan öğrencilerin özgüven düzeyinden daha yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyine göre yapılan çalışmada ise öğrencilerin iç özgüven ve dış özgüven düzeylerinde anlamlı bir fark görülmemektedir. Özgüven toplam ölçek puanında ise anlamlı bir fark bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin özgüven düzeyi baba eğitimi ilkokul olan öğrencilerin özgüven düzeyinden daha yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda ailelerin eğitim düzeylerinin artması çocuğa karşı olan tutum ve davranışların da sağlıklı bir şekilde ilerlemesine sebep olacağı bu durumun da çocukların özgüven düzeylerini arttıracığı düşünülmektedir. Çelik (2014: 101-103) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin özgüvenlerini demografik değişkenlere göre incelemiştir. Anne ve babanın eğitim düzeylerinin öğrencilerin özgüven düzeylerine ilişkisini incelemiş ve yapılan mevcut çalışmayı destekler nitelikte sonuçlar görülmüştür. Öğrencilerin anne ve babasının eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin özgüven düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Bu eğitilmiş aileler çocuklarını destek olan ve onaylayan eğitilmiş kişiler olması özgüven düzeyini arttırdığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin aile gelir düzeyi ile özgüven düzeylerinin incelenmesine ilişkin yapılan analiz sonucunda iç özgüven, dış özgüven ve özgüven toplam ölçek puanı anlamlı bir

farklılık göstermemiştir. Elde edilen sonuçların aksine gelir düzeyinin yüksek olması kişinin özgüven düzeyini arttırdığı düşünülmektedir. Ekonomik koşulun yüksek olması, geçim sıkıntısı çekilmemesi, kişinin maddi ve manevi açıdan kendisi ile yeterince ilgilenebilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi özgüven düzeyini arttıracakları varsayılmaktadır. Literatür taraması yapıldığında gelir düzeyi yüksek olan kişilerin özgüven düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Bilgin (2011: 79-80) yaptığı çalışmada gelir düzeyinin özgüven puan ortalaması ile anlamlı bir fark gösterdiğini tespit etmiştir. Gelir düzeyi yüksek olan ergenlerin özgüven düzeylerinin de yüksek olduğu belirtmiştir. Torucu (1992: 55) yaptığı çalışmada yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin kişilik gelişimini olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Düşük gelir düzeyine sahip kişilerin ise öz saygıların düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda iç özgüven ölçek puanları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kardeşi olmayan katılımcıların özgüven düzeyi puanları kardeşi 4 ve üzeri olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dış özgüven puanları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kardeşi olmayan katılımcıların özgüven düzeyleri puanları 4 kardeş ve üzeri olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özgüven toplam ölçek puanı kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kardeşi olmayan katılımcıların 4 ve üzeri kardeşi olan katılımcılara göre özgüven puanı daha yüksek bulunmuştur. Bilgin (2011: 78) yaptığı çalışmada bireylerin kardeş sayısına göre özgüven düzeylerini incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Yapılan mevcut çalışmanın sonuçlarına bakıldığında tek çocuk olan kişilerin özgüven düzeylerinin daha yüksek olmasının sebebi; ailelerin ilgi ve sevgilerini tek çocuk üzerinde yoğunlaştırması ilgiyi bölmek zorunda kalmaması çocukları daha özgüvenli hissettirebileceği düşünülmektedir.

Sorumluluk ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları

Elde edilen bulgular sonucunda sorumluluk duygusu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Öğrencilerin sorumluluk ölçek puanları anne baba birliktelik durumuna göre de anlamlı bir fark göstermemiştir. Yapılan bir çalışmada katılımcıların sorumluluklarını yerine getirme davranışları cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir ve bu bağlamda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (Cereci, 2016: 136).

Duman (2014: 31) çalışmasında 11. Ve 12. Sınıfta öğrenim gören 325 öğrenci katılmıştır. Araştırmada sosyal sorumlulukları gerçekleştirme yeterliliği araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlarda kız öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Özen (2009: 172-173) yaptığı çalışmasında elde edilen sonuçlar incelendiğinde cinsiyet değişkeni ile sorumluluk düzeyinin anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Yapılan mevcut araştırma ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca gelir düzeyinin de sorumluluk değişkeninde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Ancak sorumluluk düzeyi ile kardeş sayısı, anne ve baba eğitim düzeyi, arasında anlamlı bir fark görülmüştür.

Abdi Golzar (2006: 72) ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sorumluluk seviyelerini akademik başarı, cinsiyet ve denetim odağına göre incelemiştir. Cinsiyete göre sorumluluk kavramı ele alındığında kız öğrencilerin sorumluluk düzeylerinin erkek öğrencilerin sorumluluk düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde yapılan bazı çalışmalarda da kızların sorumluluk düzeylerinin erkeklerin sorumluluk düzeylerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Cunningham ve Berberian, 1976: 277-281; Schopler ve Baterson, 1965: 247; Kurt, 2001: 62; Berkowitz ve Lutterman, 1968: 169-185; Damiani, 1999: 34-40)

Yapılan mevcut çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda sorumluluk ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 10. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 28,38 olarak, 11. Sınıf öğrencileri puan ortalamaları 29,27 olarak, 12. Sınıf öğrencilerin puan ortalamaları ise 30,99 olarak bulunmuştur. Lise son sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 12. Sınıf öğrencilerin yaşça daha büyük olması, erişkinliğe ve reşit olmaya daha yakın olması ve bir sonraki sene üniversite hayatına adım atma gibi faktörlerin bulunması sorumluluk bilincini arttırdığı varsayılmaktadır. 12. Sınıf öğrencilerinin 17-18 yaşlarında olmaları ergenlik denilen gelişim döneminin atlatılmasında daha az bir zaman kaldığını göstermektedir. Kişi buluş çağından çıkmaya başladıkça sorumluluklarının daha çok farkına vardığı düşünülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversite sınavına girecek olmaları ve liseden mezun olacak olmaları sorumluluk duygusu oluşturmada etken olduğu düşünülmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre anne ve babanın eğitim düzeyleri ile sorumluluk ölçek puanlarının anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. Sorumluluk ölçek puanlarının aile gelir düzeyine göre de anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sorumluluk ölçek puanlarının kardeş sayısına göre sorumluluk düzeyinde anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır. Duman (2014: 57-72) yaptığı çalışmada anne ve babası ilkokul mezunu olan kişilerin, anne ve babası ilkokul mezunu üstü olan kişilere göre daha fazla sorumluluk davranışı gösterdiği tespit edilmiştir. Özkan ve Ark. (2015: 89-108) yaptıkları çalışmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri incelenmiştir. Ekonomik olarak parasal destek almayan öğrencilerin sorumluluk davranışlarının parasal destek alan kişilere göre daha fazla olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu çalışmada cinsiyet demografik değişkeninin sorumluluk davranışı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Başarı ile Demografik Değişkenlerin Sonuçları ve Yorumları

Yapılan analiz sonucunda kız öğrencilerin başarı puan ortalamaları erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin akademik başarıları anne baba birliktelik durumuna göre ise bir farklılık göstermemektedir. Yapılan analiz sonucunda kız çocuklarının başarı oranlarının daha yüksek olması sebepleri olarak; kızların gelişimsel olarak erkeklerden daha çabuk ergenliğe girip daha çabuk ergenlikten çıkması ve bunun sonucunda sorumluluk bilincinin daha erken oluşup başarı odaklı ilerlemesi olduğu düşünülmektedir. Geçmiş yaşantılardan bugüne kadar erkek çalışır kadın çalışmaz ev işleri ve çocuk ile ilgilenir algısı ülkede var olmaktadır. Eğitim öğretim oranının artması ile kadınların kendi ayakları üzerinde durmak istemesi, ebeveynlerin çocuklarını bu alanda yönlendirmesi, özellikle kız çocuklarının kimseye muhtaç olmamasına dair çabalar sonucunda kız öğrencilerin sorumluluk bilincinin erkek öğrencilere kıyasla daha çok arttığı düşünülmektedir. Liu ve Lynn (2015: 90-93) yaptıkları çalışmada Çin'de yaşayan çocuklara 12 yaşındaki 788 kişiden oluşan çocuklara WISC-R uygulanmıştır. Erkekler bilgi, resim düzenleme, resim tamamlama, blok tasarımı ve nesne montaj alt testlerinde önemli ölçüde daha yüksek başarı gösterirken, kızlar kodlama konusunda önemli ölçüde daha yüksek bir ortalama elde etmişlerdir. Başarı ve cinsiyet değişkeninde erkeklerin kızlardan daha fazla değişkenlik gösterdiği belirtmiştir. Yapılan bir başka çalışmada başarı ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Kız

öğrencilerin okuma oranında erkeklerden daha önce olduğu, matematik dersinde ise daha geride oldukları bulunmuştur (Batyra, 2017).

Öğrencilerin başarı puanları ile sınıf düzeyleri arasındaki analiz sonuçlarına bakıldığında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyinin başarıya etkisi incelendiğinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Anneleri lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip öğrencilerin en yüksek başarı puanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Babaların eğitim düzeyine göre ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bağlamda annelerin daha yüksek eğitim düzeyinin öğrencileri başarısını olumlu yönde etkilemesinin sebepleri olarak; annelerin çocuklar ile daha çok ilgileniyor olması, çocuğun ilk bağlandığı kişinin anne olması ve sosyal olarak ilk aileyi rol model alması çocuğun başarısını güdülediği düşünülmektedir. Literatürde yapılan çalışmada ebeveynlerin eğitiminin ve çocukların cinsiyetinin, çocuklarının gelecekteki eğitiminin ebeveyn beklentileri üzerindeki katkısını ve çocuklarının beklentilerinin oluşmasında ebeveynlerinin yetkinlik algılarının rolü incelemiştir. Üniversite veya mesleki eğitim alan 418 ebeveynin çocuklarının lise veya mesleki eğitime girme olasılığını tahmin etmeleri ve çocuğun okul öncesi ve daha sonra üçüncü okulun sonunda yeterliliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Ebeveyn beklentilerindeki eğitim ve cinsiyete bağlı farklılıkların çocuğun okula girmesinden önce kurulduğu ve üçüncü öğretim yılının sonunda beklentiler ile yeterlilik değerlendirmeleri arasındaki ilişkilerin güçlendirildiği ve ebeveynler arasında daha homojen olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda anne ve babaların eğitim düzeylerinin çocukların başarısında anlamlı bir fark ortaya koyduğu gözlenmiştir (Räty ve ark., 2012: 1-16). Literatürde yapılan bir başka araştırmada, araştırmacılar ebeveynlerin olumsuz duygularının eğitimsel kazanımları ile ergen çocukları için sahip oldukları eğitim beklentileri arasındaki ilişkiyi, çocukları tarafından algılanma derecesini ne kadar etkilediğini incelemişlerdir. Bu bağlamda, ebeveynlerin olumsuz duygularının ergenlik çağındaki çocukları için eğitim beklentileri ile bu çocukların şu andaki akademik başarıları arasındaki ilişkiyi ne ölçüde etkilediğini araştırmışlardır. Ebeveynlerin çocukları için beklentilerinin ve bu beklentilerin aktarılmasının ebeveynlerin kendileri hakkında nasıl hissettikleri ile değiştirilebileceğine dair ön göstergeler sunmaktadır. Anne ve babanın eğitim seviyesinin yüksek olması çocuğunda başarı ve eğitim seviyesine etki etmesi beklenen bir sonuçtur. Sosyokültürel düzeyi yüksek olan aileler çocuklarının başarısı

için yapabilecek niteliklerin daha çok farkında olabilecek ve bu doğrultuda çaba sarf edecek kişiler olduğu düşünülmektedir. İyi derecede bir eğitimi olan ebeveynler çocuklarını yönlendirmede daha çok başarı gösterirler (Kaplan ve ark., 2001: 360-370).

Ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin başarı puanları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı saptanmıştır. Şirin (2005: 471-453) tarafından yapılan meta analiz çalışması, 1990-200 yılları arasında hakemli dergilerde ve makalelerde yayınlanan sosyoekonomik durum ve akademik başarının ilişkisini inceleyen literatür taramasından oluşmaktadır. 101157 öğrenci ve 6871 okul ile 128 okul bölgesini kapsamaktadır. Bu çalışmada orta ve yüksek sosyoekonomik düzeyin akademik başarıyı arttırdığı saptanmakla birlikte Anne ve babanın gelir düzeyinin çocuğun akademik başarısına olumlu yönde etki ettiğini belirtmiştir. Duan ve arkadaşları (2018: 1-8) tarafından yapılan çalışmaya göre anne ve babanın gelir seviyesi çocuğun eğitim kalitesini arttırabilmektedir. Çocuğun eğitime ve ders ortamlarına, materyallerine ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Öğrencilerin başarı düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre dış özgüven, sorumluluk, iç özgüven akademik başarı üzerinde sırası ile etki göstermektedir. Dış özgüven ve sorumluluğun akademik başarı üzerinde önemli bir etkisi olduğu elde edilen bulgular sonucunda görülmüştür. Dış özgüven kavramı kişinin çevre ile etkileşimini belirlemektedir. Kişilerin özgüven düzeyinin artması kişinin kendine ve çevresine olan güveni pekiştirdiği düşünülmektedir. İnsanlarla sağlıklı ilişkiler geliştirebilmenin özgüven duygusu ile ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından incelenmiş ve elde edilen bulgular araştırma sonuçlar sunulmuştur. Bu bağlamdan yola çıkarak kişinin sorumluluk bilincinin de oluşması, insanlar ile etkileşim halinde olması kişinin temel ihtiyaçlarından biri olan kendini gerçekleştirme ihtiyacını karşıladığı düşündürmektedir. Özgüven ve sorumluluk bilinci yüksek olan kişilerin akademik başarı oranlarının da yüksek olması beklenmektedir. Araştırma sonuçları da bu durumu destekler niteliktedir. Yapılan literatür taraması sonucunda özgüven, sorumluluk ve akademik başarı kavramlarını bir arada ele alan bir çalışma olmamakla beraber değişkenleri ayrı ayrı ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Akademik başarı ve kişilik ilişkileri üzerine yapılan bir çalışmanın örneklemini İstanbul ve Ankara'da bulunan 458 öğrenciden oluşmaktadır. Yapılan bu çalışmada

öğrencilerin beş faktörlü kişilik özellikleri ile üniversitede başarısını gösteren akademik not ortalaması ile bulgular elde edilmiştir. Beş faktörlü kişilik özellikleri içerisinde en güçlüsü sorumluluk faktörü olduğu görülmüş ve akademik başarıyı büyük oranda yordadığı tespit edilmiştir (Sığı ve Gürbüz, 2011: 42).

Özer ve Altun (2011: 72) tarafından yapılan çalışmada sorumluluk duygusu düşük olan kişilerin kaçma ve kaçınma davranışı gösterdikleri, başarısız olma endişesi ile akademik çalışmalarını erteledikleri ve akademik başarıları olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Özgüven ve akademik başarı ilişkisini inceleyen bir araştırmada, katılımcıların özgüven düzeyleri akademik başarıları ile anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Soner, 2000: 258).

Özgüven düzeyi yüksek olan birey sorumluluklarının bilincinde olur ve görevlerini üstlenir. Özgüveni yüksek olan kişinin akademik başarısı da artış göstermektedir. Sağlıklı bir ailede büyüyen çocuklar sıcak, ilgi, sevgi, şefkat dolu bir aile ortamında olması çocukların benlik saygılarını da arttırmaktadır (Humphreys, 1999: 106).

Yapılan çalışmada araştırma bulgularına göre öğrencilerin özgüvenlerini, sorumluluk bilinçlerini geliştirecek, olumlu yönde etkileyecek ve akademik başarılarına katkı sağlayacak eğitimlerin ve çalışmaların yapılması önem göstermektedir. Yapılacak olan eğitim çalışmalarında öğrencilerin bireysel faktörleri ve demografik özellikleri göz önünde bulundurarak, uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması, organizasyonun sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Öneriler

- Araştırmaya katılan kişilerin özgüven ve sorumluluk duygularının yükselmesi veya düşmesi durumunda akademik başarı oranında nasıl bir değişiklik meydana getireceği uzun süreli olarak örneğin birkaç yıl boyunca izlenebilir.
- Özgüven ve sorumluluk duygusunu geliştirmeye yönelik yeni eğitim programları ve çalışmalar yapılabilir.
- Örneklem yaş grubu daha geniş alanda ele alınabilir. Örneğin okul öncesi yaş grubu, ilköğretim, ortaöğretim, üniversite ve ileri yetişkin kişilerden oluşabilir.
- Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklarla araştırma çok daha az bulunmaktadır. Bu alanda çalışmalar genişletilebilir.

- Özgüven ve sorumluluk davranışını geliştirmeye yönelik çocukların aileleri ile eğitici programlar yapılabilir.
- Yapılan araştırma sonucunda özgüven puan ortalaması düşük çıkan katılımcılara yönelik özgüven geliştirmeye dönük bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamaları yapılabilir..
- Okullarda sorumluluk bilinci oluşturma, özgüven geliştirmeye yönelik dersler eklenebilir.
- Özgüven ve sorumluluğun akademik başarı üzerine etkisine dair yeterince araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla ilgili daha geniş bir örneklem grubu ile yeni çalışmalar yapılabilir. Yapılan çalışmalardan yeni bir meta analiz çalışması oluşturulabilir.
- Yapılan çalışmalara ek olarak özgüven, sorumluluk duygusu ve benlik saygısı, öz saygı, ebeveyn tutumu gibi daha fazla değişken eklenerek daha geniş kapsamlı bir çalışma incelenebilir.
- Okullarda ve ilgili kurumlarda çalışan psikolog ve rehber öğretmenlerin her yaşta bireye hitap eden özgüven ve sorumluluk bilinci oluşturma seminerleri düzenlenebilir.
- Bu çalışma sadece bir lisede yapılmıştır. Bu çalışmanın genellenebilmesi için farklı iller, farklı coğrafi bölgelerde, farklı örneklem gruplarında yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Abdi Golzar, F. (2006). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine yönelik sorumluluk ölçeğinin geliştirilmesi ve sorumluluk düzeylerinin cinsiyet, denetim odağı ve akademik başarıya göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Acuner, A. (2012). *Farklı dansları yapan bireylerin çeşitli değişkenlere göre özgüven ve öz yeterliliklerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Adler, A. (2014). *Okulda Güç Eğitilebilir Çocuklar*. (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Akdemir, H., & Karakuş, M. (2016). Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarı Üzerine Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *International Journal of Active Learning*, 1(2): 55-67.
- Akın, A. (2007). Özgüven Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2.165-175.
- Altıntaş, E. (2015). *Özgüven Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Arıcı, Ş. (2008). Öğrencilerin Cinsiyetlerinin İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersindeki Başarı Düzeylerine Etkisi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1): 143– 159.
- Aydın, B. (2013). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, F. (2010). *Akademik başarının yordayıcısı olarak akademik güdülenme, öz yeterlilik ve sınav kaygısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.

- Bakanay, E. A. (2007). Çocuklarda Sorumluluk Bilincini Geliştirmek. <http://www.guncedanismanlik.net/CmsFiles/Gallery/Document/08%20cocuklarda%20sorumluluk%20bilincini%20gelistirmek.pdf> [16.11.2011].
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs Prentice Hall, New Jersey.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise Of Control*. New York: Freeman Press.
- Başar, H. (1998). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme ve Ortam* (6. Baskı). Ankara: Nobel.
- Başoğlu, S. T. (2007). *Psikoloji, İnsan Bilimleri ve Felsefe*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batıra, A. (2017). Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Başarı Farkı. *Aydın Doğan Vakfı ve Eğitim Reformu Girişimi raporu. Erişim adresi* <http://www.egitimreformugirisimi.org/yayin/turkiyede-cinsiyete-dayali-basari-farki-pisa-arastirmasi-bulgulari> [10.05.2019].
- Berkowitz, L., & Lutterman, K. G. (1968). The traditional socially responsible personality. *Public Opinion Quarterly*, 32(2): 169-185.
- Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bogenschneider, K., & Steinberg, L. (1994). Maternal employment and adolescents' academic achievement: A developmental analysis. *Sociology of Education*, 60-77.
- Büyük Türkçe Sözlük - Türk Dil Kurumu, (2012). Başarı. <http://tdkterim.gov.tr/bts/nedir/basari> [10.08.201].

- Cereci, C. Y. (2016). *Okul yöneticilerinin yönetsel sorumluluklarını yerine getirirken yaşadıkları sorunlara ve sorumluluklarının hukuksal sonuçlarına ilişkin görüşleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı, Ankara.
- Cevizci, A. (1997). *Felsefe Sözlüğü*. Ekin Yayınları, Ankara.
- Chall, J. S. (2000). *The Academic Achievement Challenge: What Really Works in the Classroom?*. New York: Guilford Publications.
- Chebat, J. C. (1986). Social Responsibility, Locus of Control, and Social Class. *The Journal of social psychology*, 126(4): 559-561.
- Civelek, B.(2006) Çocuklara Sorumluluk Bilinci Kazandırmak. *Çocuk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, Mart (58):20–22.
- Cüceloğlu, D. (2002). *Keşkesiz Bir Yaşam İçin İletişim Donanımları*. (5.Baskı). Remzi Kitabevi, Ankara.
- Çelebi Öncü, E. (2002). Erken Çocukluk Döneminde Sorumluluk Eğitimi. *Çocuk Çocuk Dergisi-Aylık Anne Baba ve Eğitimci Dergisi*, Aralık (21): 14–17.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim online*, 2(2).
- Çelik, İ. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Afyonkarahisar Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, F. (2018). *Değer öğretimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Malatya.
- Demo, D. H., Small, S. A., & Savin-Williams, R. C. (1987). Family Relations And The Self-Esteem Of Adolescent Sand Their Parents. *Journal of Marriage and the Family*: 705-715.
- Dirik, K. (2016). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek

Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dodurgalı, A. Yavuzer, H., Köknel, Ö., Kulaksızoğlu, A., Ayhan, H., & Ekşi, H. (2010). *Çocuk ve Ergen Eğitiminde: Anne Baba Tutumları*. İstanbul: TimaşYayıncılık.

Doğan, T. (2006), *Üniversite öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Douglass, N.H. (2001), *Saygı ve Sorumluluk Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar* (Yurttutan, Ö. ve Özen, Y.Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Duan, W., Guan, Y. & Bu, H. (2018). The Effect Of Parental Involvement And Socioeconomic Status On Junior School Students' Academic Achievement And School Behavior In China. *Frontiers in Psychology*, 9:952.

Duman, A. (2014). *Okulların sosyal sorumluluk görevlerini yerine getirebilme yeterliliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık ile Öğretmen Davranışları ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17): 95-106.

Eren, S. (2011). *İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (Bağcılar İlçesi Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erkek, N. P. (2016). *Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Ersozlu, Z. N. ve Kuzu, H. (2011). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme Etkinliklerinin Akademik

- Başarıya Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24(1): 141-159.
- Ezmeçi, F. (2012). *İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin özgüvenleri* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Farrell, C. M. & Law, J. (1999). The Accountability of School Governing Bodies. *Educational Management Administration & Leadership*. 27 (1):5-15.
- Feltz, D. L. (1988). Self-Confidence And Sports Performance. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 16(1): 423-458.
- Fennell, M. (2017). *Özgüveni Keşfedin* (N. Azizlerli, M. Şaşıoğlu, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Fordham, K., & Stevenson-Hinde, J. (1999). Shyness, Friendship Quality, And Adjustment During Middle Childhood. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 40(5): 757-768.
- Glasser, W. (1999). *Başarısızlığın Olmadığı Okul* (Kıvılcım Teksöz, Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Göçek, E. A., (1996). *A comparison of anxiety level and self-esteem between working and non-working mothers* (Unpublished Master's Thesis). Boğaziçi University.
- Gökkaya, D., & Biçer, T. (2017). Psikolojik Beceri Kıstası Olarak Özgüvenin, Elit Sporcuların Performansına Katkısı; Boks Milli Takımı Örneği. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 16-28.
- Göknar, Ö. (2010). *Özgüven Kazanmak*. (2. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Göknar, Ö. (2015). *Özgüven Kazanmak*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Güenalp, A. (2007), *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Gündüz, M. (2014). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde "Sorumluluk" değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretmenin akademik başarı ve tutuma etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hamilton, S.F., Fenzel, L.M. (1988). The Impact of Volunteer Experience on Adolescent Social Development: Evidence of Program Effects. *Journal of adolescent research*, 3(1):65-80.
- Hayta Önal, Ş. (2005). *Bir sorumluluk eğitim programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Hildingh, C., Luepker, R. V., Baigi, A., & Lidell, E. (2006). Stress, Health Complaints And Self-Confidence: A Comparison Between Young Adult Women in Sweden And USA. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 20(2): 202-208.
- Huang, L. (2008). Social Capital and Student Achievement in Norwegian Secondary Schools. *Learning and Individual Differences*, 19(2): 320-325.
- Humphreys, T. (1999). *Disiplin nedir? Ne değildir?* (Çelik, B.çev.).1.Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazınsal Metinlerin İşlevi* (1. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür.
- Jacobsen, T., & Hofmann, V. (1997). Children's Attachment Representations: Longitudinal Relations To School Behavior And Academic Competency İn Middle Childhood And Adolescence. *Developmental psychology*, 33(4):703.
- Kan, Ç. (2003). *Problem çözme yönteminin ilköğretimin ikinci kademe sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kanadıkırık Kılıç, A., & Kılıç, A. (2013). MEB Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyleri Ve Özgüven Arasındaki İlişki. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kaplan, D. S., Liu, X. & Kaplan, H. B. (2001). Influence of Parents' Self-Feelings and Expectations on Children's Academic Performance. *The Journal of Educational Research*, 94(6):360-370.
- Karademir, N. (2015). Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Özgüven Algıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1): 53-77.
- Karakuş, C., Kartal, A., & Çağlayan, K. T. (2016). İlkokul Öğrencilerine Göre Sorumluluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 49(1): 1-20.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B. (2015). *Görsel sanatlar dersinin öğrencilere özgüven kazandırmada etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İş Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara,
- Kaya, F. (2000). *15-16 yaş imam hatip lisesi ergenlerinde sorumluluk ve dini sorumluluk seviyelerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kepenekci, Y. T. D., & Cereci, C. Y. (2016). *Okul yöneticilerinin yönetsel sorumluluklarını yerine getirirken yaşadıkları sorunlara ve sorumluluklarının hukuksal sonuçlarına ilişkin görüşleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı, Ankara.
- Kısa, D. (2009). *Okul öncesi öğretmenlerinin altı yaş çocuklarının sorumluluk eğitiminde başvurdukları disiplin yöntemlerine ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Klem, A. M. & Connell, J. P. (2004). Relationships Matter: Linking Teacher Support To Student Engagement And Achievement. *Journal of School Health*, 74(7): 262-273.
- Kocaarslan, B. (2009). *Genel müzik eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum, müzikal özgüven ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kuh, G. D., Kinzie, J. L., Buckley, J. A., Bridges, B. K., & Hayek, J. C. (2006). *What matters to student success: A review of the literature* (Vol. 8). Washington, DC: National Postsecondary Education Cooperative.
- Kurt, E. (2001). *Effects of religiosity, personality traits and social responsibility attitudes on nonspontaneous helping behavior in a natural disaster* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Kurtuldu, P.S. (2007). *İlköğretim okul yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı, Kurumlar, Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Lam, B. T., & Ducreux, E. (2013). Parental Influence and Academic Achievement Among Middle School Students: Parent Perspective. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 23(5): 579-590.
- Larson, R., & Richards, M. H. (1991). Daily Companionship In Late Childhood And Early Adolescence: Changing Developmental Contexts. *Child development*, 62(2): 284-300.
- Lauster, P. (2010). *Özgüven Öğrenilebilir* (Lütfi Yarbaş, Çev.). İzmir: İlya Yayınevi.
- Lindenfield, G. (1997). *Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme*. Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Liu, J., & Lynn, R. (2015). Chinese Sex Differences in Intelligence: Some New Evidence. *Personality and individual differences*, 75, 90-93.

- Lundgren, D. C., & Schwab, M. R. (1977). Perceived Appraisals by Others, Self-Esteem, and Anxiety. *The Journal of Psychology*, 97(2): 205-213.
- Mckay, M. ve Fanning, P. (2016). *Özgüven* (Atay, F. G. Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Merey, B. (2010), *Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Metin, H. (2006). *Halkla ilişkilerde sosyal sorumluluk* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Midgley, C., Feldlaufer, H., & Eccles, J. S. (1989). Change in Teacher Efficacy And Student Self-And Task-Related Beliefs in Mathematics During the Transition To Junior High School. *Journal of educational Psychology*, 81(2): 247.
- Okyay, B. (2012). *Yönetici ve çalışanların özgüven düzeyleri ve kişisel gelişim insiyatifi alma becerilerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Onur, E. P. (1985). Çocuklarda Özgüven ve Ön Koşullar. *III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, Psikoloji Derneği Yayınları, Ankara.
- Özen, Y. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kişisel ve sosyal sorumluluk yordayıcılarının incelenmesi* (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Özen, Y. (2013). Sorumluluk Duygusu Ve Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirliği Ve Geçerliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7,434- 357.
- Özer, A. & Altun, E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21): 45-72.

- Özerbaş, M. A., & Gündüz, M. (2014). Sorumluluk Değerinin Proje Tabanlı Öğrenmeyle Öğretiminin İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Tutumlarına Etkisi. *Journal of International Social Research*, 7:32.
- Özkan, S. ve Gevenç, S. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Öğretiminde Fıkraların Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*. 6(17): 315-334.
- Özkan, Y., Akgül Gök, F., Kocaoğlu, F., Taşkıran, H., Özdemir, P. ve Muslu Köse, S. (2015). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19 (3): 89-108.
- Özyürek, M. (1998). *Sınıfta Davranış Değiştirme*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pişkin, M. (2003). *Özsaygı Geliştirme Eğitimi*. İçinde (Y. Kuzgun; Ed.). İlköğretimde rehberlik. Ankara: Nobel Yayınları.
- Polat, Ö. (2016). *Beni Ödülle Cezalandırma*. (50. baskı) İstanbul: Mega.
- Pomerantz, E. M., Qin, L., Wang, Q., & Chen, H. (2011). Changes in Early Adolescents' Sense of Responsibility to Their Parents in The United States And China: Implications for Academic Functioning. *Child development*, 82(4): 1136-1151.
- Preble, B. ve Gordon, R. (2011). *Transforming School Climate and Learning Beyond Bullying And Compliance*. California, USA: Corwin A Sage Company.
- Räty, H. (2006). What Comes After Compulsory Education? A Follow up Study on Parental Expectations of Their Child's Future Education. *Educational Studies*, 32(1): 1-16.
- Rifenbary, J. (2010). *Mazaret Yok*. (Kaplan, U.Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Sarıer, Y (2016). Türkiye'de Öğrencilerin Akademik Başarısını Etkileyen Faktörler: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3): 609-627.
- Schopler, J., & Bateson, N. (1965). The Power of Dependence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2(2), 247.

- Sığrı, Ü., & Gürbüz, S. (2011). Akademik Başarı ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1): 30-48.
- Soner, O. (2000). Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12):249-260.
- Stanley, M. (2009). *Çocuk ve Beceri* (İ. Özbaş, çev. İstanbul: Ekinoks.
- Şahan, E. (2011). *İlköğretim 5. ve 8. Sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitimine dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Şahin, Z. (2016). *İlkokul öğrencilerinde dil ve konuşma bozukluğunun öğrencilerin özgüveni üzerine etkisi:50.yıl ortaokulu ve dilkonmer örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şar, A. H. Ve ark. (2010), “Analyzing Undergraduate Students’ Self Confidence Levels In Terms of Some Variables”, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5:1205-1209.
- Şirin, S. R. (2005). Socioeconomic Status and Academic Achievement: A Meta Analytic Review of Research. *Review of Educational Research*, 75(3): 417-453.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Taşdemir, M., & Dağistan, G. (2014). Çocuklara Sorumluluk Kazandırmada Ebeveynlerin BHTG Uygulama Durumları: Bir Durum Çalışması. *Turkish Studies* 9(8): 47-71.
- Torucu, K. B. (1992). *13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve AnaBaba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip, Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi*. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı. İzmir: Saray Tıp Kitabevi.

- Töle, H. M. (2005). *Immanuel Kant'ta özgürlük ve sorumluluk ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Turan Başoğlu, S. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türkkan, Ş. (2004). *İstanbul ili 6. sınıf öğrencilerinin aileye bağlanma düzeyleri ile algılanan özgüvenleri ve okul başarıları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Underwood, J. J. (2011). *The role of cultural capital and parental involvement in educational achievement and implications for public policy* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). East Carolina Üniversitesi, North Carolina.
- Waugh, C. K. ve Gronlund, N. E. (2013). *Assesment of Student Achievement* (tenth edition). New Jersey: Pearson.
- Yalom, I. (2001). *Varoluşçu Psikoterapi* (İyidoğan Babayiğit, Z.Çev.). İstanbul: Kabalıcı.
- Yavuzer, H. (2004). *Ana Baba ve Çocuk: Ailede Çocuk Eğitimi*. (17. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi* (28.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006) *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi. Yayınevi, İstanbul.
- Yayla, A. (1995) *Eğitim öğretim sistemimizin otorite ve sorumluluk açısından değerlendirilmesi (ilk ve orta dereceli okullarda)* (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yazlık, D. Ö. ve Erdoğan, A. (2016). İşbirlikli Öğrenme İle Birlikte Kullanılan Problem Çözme Stratejilerinin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3): 1-16.

Yeşil, R. (2003). Sorumluluk Bilincinin Gelişmesine Okul ve Ailenin Etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9: 175-183.

Yontar, A. ve Yurtal, F. (2009). Sorumluluk Kazandırmada Öğretmenler Tarafından Kullanılan Yaptırımların İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153):144.

Yörükoğlu, A. (1993). *Gençlik Çağı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EK-1

Bu araştırma özgüven, sorumluluk ve başarı arasındaki ilişki düzeyini ölçmek üzere hazırlanmıştır. elde edilecek olan veriler sadece araştırma amacıyla kullanılacağından kendi kişisel bilgilerinizi (Ad-soyadı vb.) yazmanıza gerek yoktur. Araştırmadan elde edilen verilerin sağlıklı yorumlanabilmesi sizlerin içten ve doğru cevaplar vermenize bağlıdır. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür eder başarılar dilerim.

- 1- **Cinsiyet** Kız () Erkek ()
- 2- **Sınıf düzeyiniz** 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf ()
- 3- **Geçen yılki başarı puanınız** 85 – 100 () 70 – 84 () 60 – 69 () 50 – 59 ()
40 ve altı ()
- 4- **Bu yılki başarı düzeyiniz** Başarılıyım() çok başarılıyım () orta düzey
başarılıyım() başarılı değilim ()
- 5- **Anne eğitim düzeyi** İlkokul-Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans
Üstü ()
- 6- **Baba eğitim düzeyi** İlkokul-Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans
Üstü ()
- 7- **Ailenizin gelir düzeyi (TL)** 1500 – 3000 TL () 3000 – 5000 TL () 5000 – 10
000 TL () 10000 ve üstü ()
- 8- **Anne baba birlikteliği** Birlikte () ayrı () diğer (belirtiniz)
.....
- 9- **Kardeş sayısı** Kardeşim yok () 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü ()

ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ

1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.	1	2	3	4	5
2	Başkalarının yanında heyecanımı kontrol edebilirim.	1	2	3	4	5
3	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.	1	2	3	4	5
4	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.	1	2	3	4	5
5	Benim için aşılamayacak sorun yoktur.	1	2	3	4	5
6	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.	1	2	3	4	5
7	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.	1	2	3	4	5
8	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.	1	2	3	4	5
9	Verdiğim kararların arkasında dururum.	1	2	3	4	5
10	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.	1	2	3	4	5
11	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.	1	2	3	4	5
12	Öz-eleştiri yapabilirim.	1	2	3	4	5
13	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.	1	2	3	4	5
14	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.	1	2	3	4	5
15	Kendimle barışık bir insanım.	1	2	3	4	5
16	Gerektiğinde sonuna kadar hakkımı savunurum.	1	2	3	4	5
17	İstediğim şeyleri elde etmek için mücadele edebilirim.	1	2	3	4	5
18	Kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
19	Kendimi ve başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	1	2	3	4	5

SORUMLULUK DUYGUSU ÖLÇEĞİ

SORUMLULUK DUYGUSU VE DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ ANKET SORULARI	Sorumluluk Duyarım				Sorumlu Davranırım			
	her zaman	sıklıkla	çok nadir	hiçbir zaman	her zaman	sıklıkla	çok nadir	hiçbir zaman
1. Bana güvenen insanları hayal kırıklığına uğrattığımda								
2. Grup çalışmasında bana bir görev verildiğinde								
3. Okuldaki sorunları çözmek için bir şeyler yapma konusunda								
4. Verdiğim bir sözü tutma konusunda								
5. Arkadaşlarımla sorunlarını çözmeye yardımcı olma konusunda								
6. Birilerine karşılıksız yardım etme konusunda								
7. Sınıf arkadaşlarımla söylediklerini dikkate alma konusunda								
8. İşlerimi planlamam gerektiğinde								
9. Eşyalarımı düzenli bir şekilde kullanma konusunda								
10. Bir grupta görev almam gerektiğinde								

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Adem ATEŞ

Doğum Yeri/ Tarihi : Reşadiye – 1974

İletişim : ademates74@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Yahya Kemal Beyatlı Lisesi (1994)

Lisans : Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans : İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, 2020, İstanbul

